

SINTEF

Rapport

Kartlegging: Holtålen kommunes attraktivitet for unge voksne

Forfattere:

Håkon Sivertsen, Ida Camilla Løe og Niels Arvid Sletterød

Rapportnummer:

2022:01358 - Åpen

Oppdragsgiver:

Holtålen kommune

Rapport

Kartlegging: Holtålen kommunes attraktivitet for unge voksne

EMNEORDBostedsattraktivitet,
unge voksne,
befolkning,
næringsstruktur**VERSJON**

1.0

DATO

2022-12-14

FORFATTER(E)

Håkon Sivertsen, Ida Camilla Løe og Niels Arvid Sletterød

OPPDRAGSGIVER(E)

Holtålen kommune

OPPDRAGSGIVERS REFERANSE

Olve Morken

PROSJEKTNUMMER

102026608

ANTALL SIDER OG VEDLEGG

35

SAMMENDRAG

SINTEF har gjort en kartlegging av unge voksnes holdninger og meninger om Holtålen kommune som bostedskommune. Kartleggingen baserer seg på offentlig tilgjengelig data om befolkning, pendling og næringsstruktur, Distriktssenterets innbyggerundersøkelse og SINTES intervjuer av representanter for unge voksne.

Formålet har vært å se på hva unge voksne vektlegger når de vurderer Holtålen som bosted. Resultatene kan benyttes i videre strategiarbeid for kommunene og næringsliv. Unge voksne i Holtålen trekker fram gode boligmuligheter og varierte jobbmuligheter i pendleravstand, samt muligheter i å benytte naturen som gode sider ved kommunen. Samtidig ønsker flere seg sentrale bo-muligheter, større variasjon i jobbmarkedet og flere sosiale møteplasser.

Kommunen går mot et folketal på om lag 1850 innbyggere i løpet av 20 år.

SINTEF anbefaler å utrede alternative arbeidsstedsløsninger for eksisterende og nye pendlere.

UTARBEIDET AV

Håkon Sivertsen

SIGNATUR

KONTROLLERT AV

Arnhild Myhr

SIGNATUR

Arnhild Myhr (Dec 22, 2022 10:50 GMT+1)

GODKJENT AV

Øyvind Skogvold

SIGNATUR

Historikk

VERSJON	DATO	VERSJONSBESKRIVELSE
0.9	2022-11-22	Oversendt rapportutkast uten korrekturlesing og internkontroll
1.0	2022-12-05	Korrekturlest og kontrollert.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	4
1.1	Bakgrunn for oppdraget.....	4
1.2	Formål og problemstillinger.....	4
2	Målsettinger, forskningsspørsmål, metodisk opplegg og organisering.....	4
3	Metode og gjennomføring av datainnsamling	6
3.1	Litteraturstudier og eksisterende data	6
3.2	Gruppeintervju.....	6
3.3	Metodiske vurderinger og anbefalinger for videre analyse.....	6
4	Data.....	7
4.1	Innbyggernes meninger – Distriktssenterets undersøkelse.....	7
4.1.1	Bolig og bosituasjon.....	7
4.1.2	Nærmiljø, kultur og oppvekstmiljø.....	10
4.1.3	Det sosiale livet.....	14
4.2	Sammendrag	15
4.3	Demografi og næringsliv	16
4.3.1	Befolkning	16
4.3.2	Befolkningsframskrivinger	18
4.3.3	Befolkningsstruktur	21
4.3.4	Pendling og utviklingstrekk i arbeidsmarkedet	22
4.3.5	Næringsstrukturelle endringer	24
4.3.6	Boliger.....	27
4.4	Gruppeintervju av unge voksne	28
4.4.1	Unge voksne som er tilflyttere	28
4.4.2	Unge voksne som er fraflyttere	28
4.4.3	Unge voksne som alltid bodd i Holtålen.....	29
4.4.4	Unge voksne som er tilbakeflyttere:	30
5	Oppsummering og anbefalinger	32
5.1	Oppsummering av innbyggernes meninger.....	32
5.2	Næringsliv og demografi.....	33
5.3	Oppsummering av intervjuene	33
5.4	Hva kan være Holtålens muligheter og strategier for økt attraktivitet for unge voksne	35
5.4.1	Attraktivitetsstrategi.....	35
5.4.2	Nye muligheter med nye arbeidsformer	35
5.4.3	Bolig	35

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for oppdraget

Holtålen kommune ønsker å øke sin kunnskap om bostedsattraktivitet i Holtålen, og tok derfor kontakt med SINTEF Teknologiledelse, InnoCamp. Tidligere undersøkelser viser at unge personer finner Holtålen attraktiv som bostedskommune. Blant annet viser en innbyggerundersøkelse gjort av Distriktssentret at unge voksne fra Holtålen har relativt høy motivasjon for å bo i Holtålen i fremtiden. Attraktivitetsanalyser utført av Telemarksforskning viser også at kommunen har positiv bostedsattraktivitet. Men, ingen av undersøkelsene sier noe om *hvorfor* og *hva* som gjør Holtålen attraktiv.

1.2 Formål og problemstillinger

Prosjektet har arbeidet med å sammenstille eksisterende data om kommunens attraktivitet samt øke kunnskapen om hvilke faktorer ved Holtålen kommune som gjør at kommunen kan fremstå som en attraktiv bostedskommune. Oppdragsgiver har hatt et ønske om å peke på hvilke kvaliteter som bør styrkes eller endres for å beholde innbyggere og rekruttere tilflyttere.

Prosjektet har hatt som mål å kunne bidra til økt kunnskap om hvilke faktorer som virker inn på kommunens bostedsattraktivitet, positivt og negativt. Gjennom kvalitativ datainnsamling ved intervjv av aktuelle informanter har prosjektet forsøkt å besvare følgende problemstillinger:

- 1) Hva er Holtålen sine sterke sider sett fra et ungt voksent perspektiv?
- 2) Hva er Holtålen sine svake sider sett fra et ungt voksent perspektiv?

Videre har vi gjennom å ta i bruk andre eksisterende relevante datakilder (Distriktssenterets innbyggerundersøkelse, SSBs oversikt over flyttetall, regionale analyser fra Telemarksforskning) og analysere disse, forsøkt å si noe om Holtålen kommune sammenlignet med andre relevante kommuner (Folldal, Rennebu og Rindal).

Denne kunnskapen som frembringes gjennom intervju og dataanalyser kan blant annet benyttes inn i kommunens plan- og strategiarbeid ved å si noe om hva som bør prioriteres i kommunens utviklingsarbeid. Resultatene vil også sees i sammenheng med næringsliv, interkommunalt samarbeid, befolkningen generelt og andre interessante aktører.

2 Målsettinger, forskningsspørsmål, metodisk opplegg og organisering

Hovedmålet med prosjektet er å frembringe kunnskap om hvilke faktorer som gjør at Holtålen kommune eventuelt skiller seg ut fra andre sammenlignbare kommuner.

Delmål for prosjektet vil være:

- 1) Hvordan skiller Holtålen, positivt og negativt, seg fra andre sammenlignbare kommuner
- 2) Identifisere sterke og svake sider ved Holtålen kommune fra et ungt voksent perspektiv
- 3) Hva bør Holtålen prioritere i sitt utviklingsarbeid (strategier og tiltak)

Prosjektet er delt inn i tre arbeidspakker, som vist i tabell nedenfor:

Forskningsspørsmål, metode og løsningsforslag:

<p>Arbeidspakke 1: Hva er forskjellene mellom Holtålen og andre kommuner</p> <p>Delmål 1: Hvordan skiller Holtålen, positivt og negativt, fra andre sammenlignbare kommuner</p> <p>Forskningsspørsmål: På hvilke områder skiller Holtålen seg fra andre sammenlignbare kommuner (eks. kjønn- og aldersfordeling, hva innbyggerne mener om ulike kommunale områder som f.eks. helse og omsorg, skole- og barnehagetilbud, næringsutvikling, kultur, idrett mv.)</p> <p>Metode: Innhente informasjon fra eksisterende datakilder og sammenligne Holtålen med sammenlignbare kommuner og se på forskjeller innen relevante områder. SINTEF har allerede kontaktet Distriktsenteret og har avtale om benyttelse av innbyggerundersøkelsen.</p>
<p>Arbeidspakke 2: Intervju med aktuelle informanter</p> <p>Delmål 2: Identifisere sterke og svake sider ved Holtålen kommune fra et ungt voksent perspektiv</p> <p>Forskningsspørsmål: Hva er Holtålen sterke og svake sider som bosted for målgruppen?</p> <p>Metode: Fire gruppeintervju med unge voksne i alderen 20-34 år fra følgende grupper:</p> <ol style="list-style-type: none">Unge voksne som har flyttet fra Holtålen og bosatt seg annet stedUnge voksne som har flyttet fra Holtålen for en periode, men nå har flyttet tilbakeUnge voksne som alltid har bodd i HoltålenUnge voksne tilflyttere som er oppvokst annensteds
<p>Arbeidspakke 3: Hva bør Holtålen prioritere i sitt utviklingsarbeid</p> <p>Forskningsspørsmål: Hvilke områder, faktorer og kvaliteter bør Holtålen kommune prioritere i sitt fremtidige utviklingsarbeid?</p> <p>Metode: Utarbeide en rapport basert på resultater fremkommet i AP1 og AP2 som viser hva Holtålen kommune bør legge vekt på i fremtidig utviklingsarbeid for å beholde innbyggere og rekruttere tilflyttere, og for å øke attraktiviteten som bostedskommune.</p>

3 Metode og gjennomføring av datainnsamling

3.1 Litteraturstudier og eksisterende data

Vi har benyttet data fra Distriktssenterets spørreundersøkelse "Livet og framtiden i Holtålen" som ble gjennomført i februar 2021. Undersøkelsen har om lag 750 svar på de fleste spørsmålene, noe som gir et godt og representativt grunnlag for å si noe om boligsituasjon, nærmiljø og det sosiale liv. Trøndelag i tall er fylkeskommunens nettportal for data om demografi, næring og areal mm., hvor flere grunnlagstall og figurer er hentet ut. Statistisk sentralbyrås databank er også benyttet for å ta ut historiske tall og befolkningsframskrivninger.

3.2 Gruppeintervju

Denne delen av prosjektet har benyttet kvalitativ datainnsamling gjennom intervju. Det ble i forkant av intervjuene utarbeidet en intervjuguide. Intervjuguiden var inndelt etter aktuelle tema;

- arbeidsmuligheter,
- bolig og nærmiljø,
- oppvekstmiljø og kultur og
- kommunal organisering.

Det ble gjennomført intervju med 4 grupper;

- tilflyttere,
- fraflyttere,
- tilbakeflyttere og
- de som alltid har bodd i Holtålen.

Grunnet prosjektets begrensede størrelse og omfang ble intervjuene gjennomført digitalt, med grupper på fire respondenter i hver gruppe. Intervjuene foregikk på Teams og respondentene ble oppfordret til å ha på kamera. For å sikre at alle respondentene ble involvert og skulle få muligheten til å si noe, ble det gjort en "runde rundt bordet" for hvert tema. Utfordringer knyttet til intervjurundene var at en av gruppene ikke ønsket å ha på kamera, samt varierende deltakelse i samtalen i alle grupper.

3.3 Metodiske vurderinger og anbefalinger for videre analyse

Kommunen har selv rekruttert respondenter til de fire gruppene som skulle intervjues. Rent metodisk betyr det at data sin reliabilitet er svak, det samme kan sies om den gyldighet man kan tillegge data. Svak fordi det er rekruttert og intervjuet små grupper med respondenter og fordi representativiteten til deltakerne i disse gruppene ikke er klarlagt og estimert i forhold til det volum og mangfold av forskjellighet som faktisk finnes, og følgelig de mulige alternative gruppesammensetninger som kunne vært mulig. Derfor har ikke data fra intervjuene representativ verdi, da de kun representerer de ulike personenes egne vurderinger, meninger og holdninger, og som sådan ikke kan gjøres til gjenstand for noen generalisering dvs. å representere unge menneskers tilflyttermening, fraflyttermening, tilbakeflyttermening etc. De er kun enkeltpersoners meninger/vurderinger og ikke noe gruppestandpunkt fordi vi ikke vet hvilke mulige meninger og vurderinger som er utelatt eller ikke kommet til inntrykk gjennom intervjuene av de små gruppene. Det er heller ikke gitt noen opplysninger om hvilke søkekriterier som man har rekruttert etter eller hvor stort utvalg av aktuelle respondenter man har rekruttert deltakerne i gruppene fra.

Gitt dette er det derfor viktig at kommunen følger opp med jevnlige ungdomsundersøkelser eller f. eks benytter data fra diverse nasjonale undersøkelser som regelmessig pågår og som har brutt data ned på kommunenivå. Data fra gruppeintervjuene bør derfor behandles som snapshots og kan være en ansats til større datainnsamlinger og datanalyser som bør inkluderes i kommunenes samfunnsplanarbeid. Det anbefales at kommunen benytter Distriktssentret – Kompetansesenter for distriktsutvikling, som har en stor verktøykasse som kan benyttes i plan- og utviklingsarbeidet – ikke minst for å få fram de unge stemmene og deres syn på slike tema og gi kommunen bistand i utforming av opplegg, gjennomføring og analyse.

4 Data

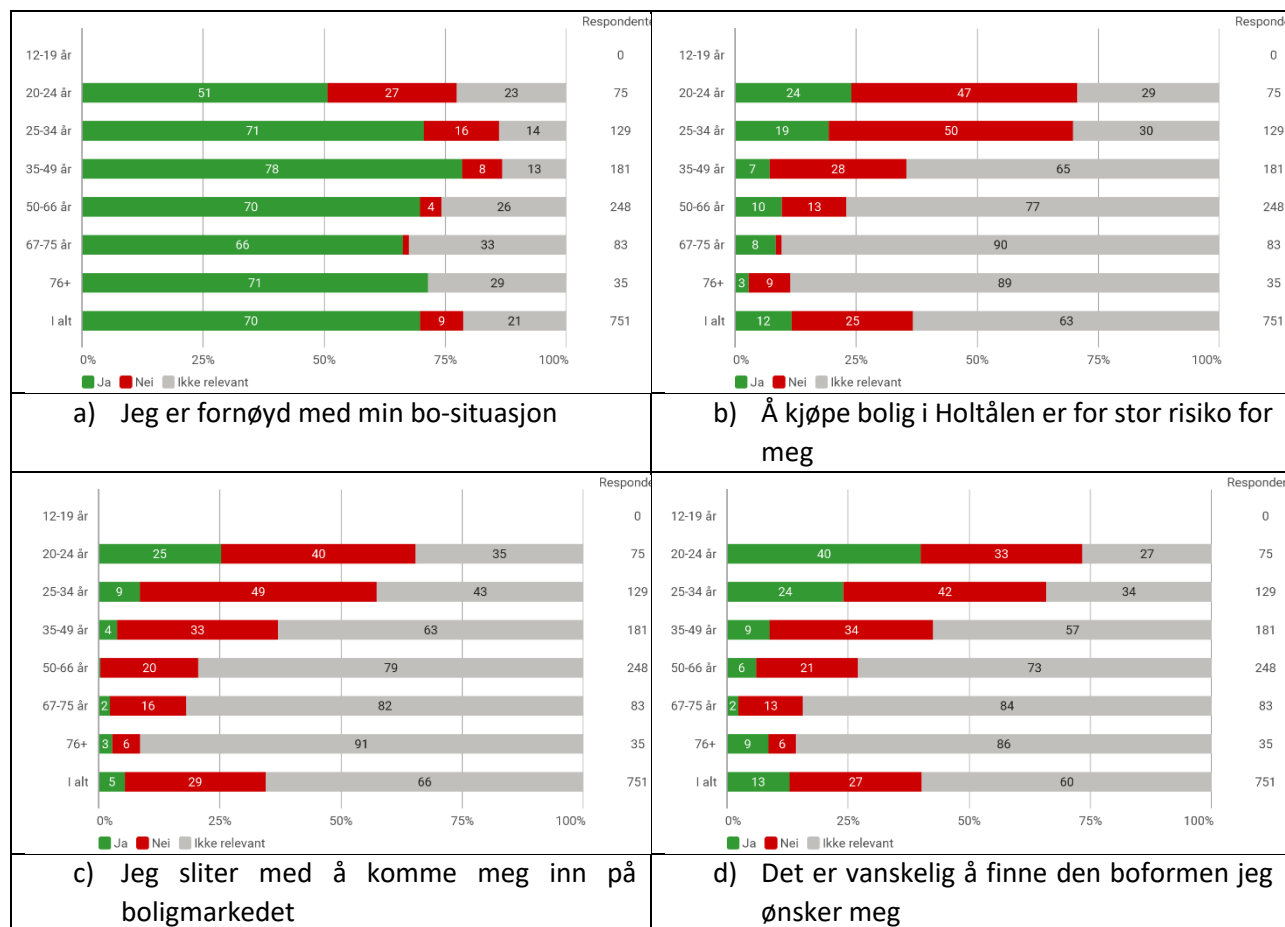
4.1 Innbyggernes meninger – Distriktssenterets undersøkelse

Kapitlet beskriver resultater fra distriktssenterets spørreundersøkelse. Undersøkelsen ble gjennomført i februar 2021. Alle figurer i dette kapitlet er fordelt på aldersgrupper, og det er aldersgruppene 20-24 og 25-34 år som er av størst interesse for denne rapportens problemstillinger.

4.1.1 Bolig og bosituasjon

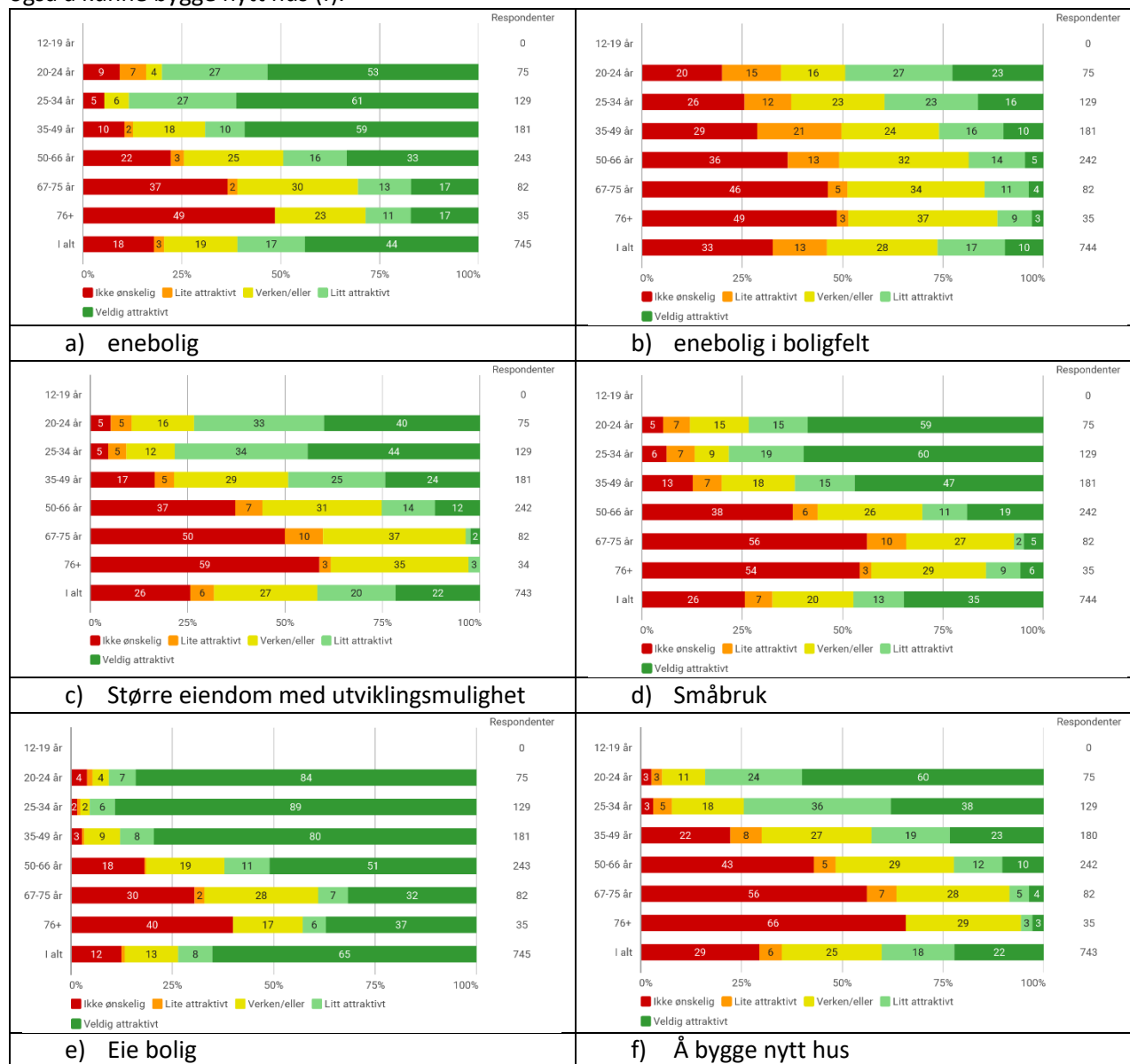
En liten andel mener at det er risiko med å kjøpe bolig i Holtålen (b), og at det er vanskelig å finne den boformen man ønsker seg (d).

Tabell 4-1: Påstander om bosituasjon

Tabell 4-2 Hvilken type boform er mest attraktiv for deg?

Tabellen viser at enebolig (a) er ønsket boligform for svært mange unge voksne, men over 30 prosent ønsker at den ikke skal være i et boligfelt (b). I Norge er det over tid blitt kultur for og ført politikk for at flest mulig skal kunne eie egen bolig. Det ser vi også her (e) at en stor andel unge voksne ønsker. Relativt mange ønsker også å kunne bygge nytt hus (f).

De unge voksne setter pris på de landlige kvalitetene; turstier (a), stille og fredelig (b) og grend utenfor sentrum (g). De øvrige kvalitetene scorer ikke fullt så høyt hos målgruppen.

Tabell 4-3 hvilke kvaliteter i bomiljøet liker du?

4.1.2 Nærmiljø, kultur og oppvekstmiljø

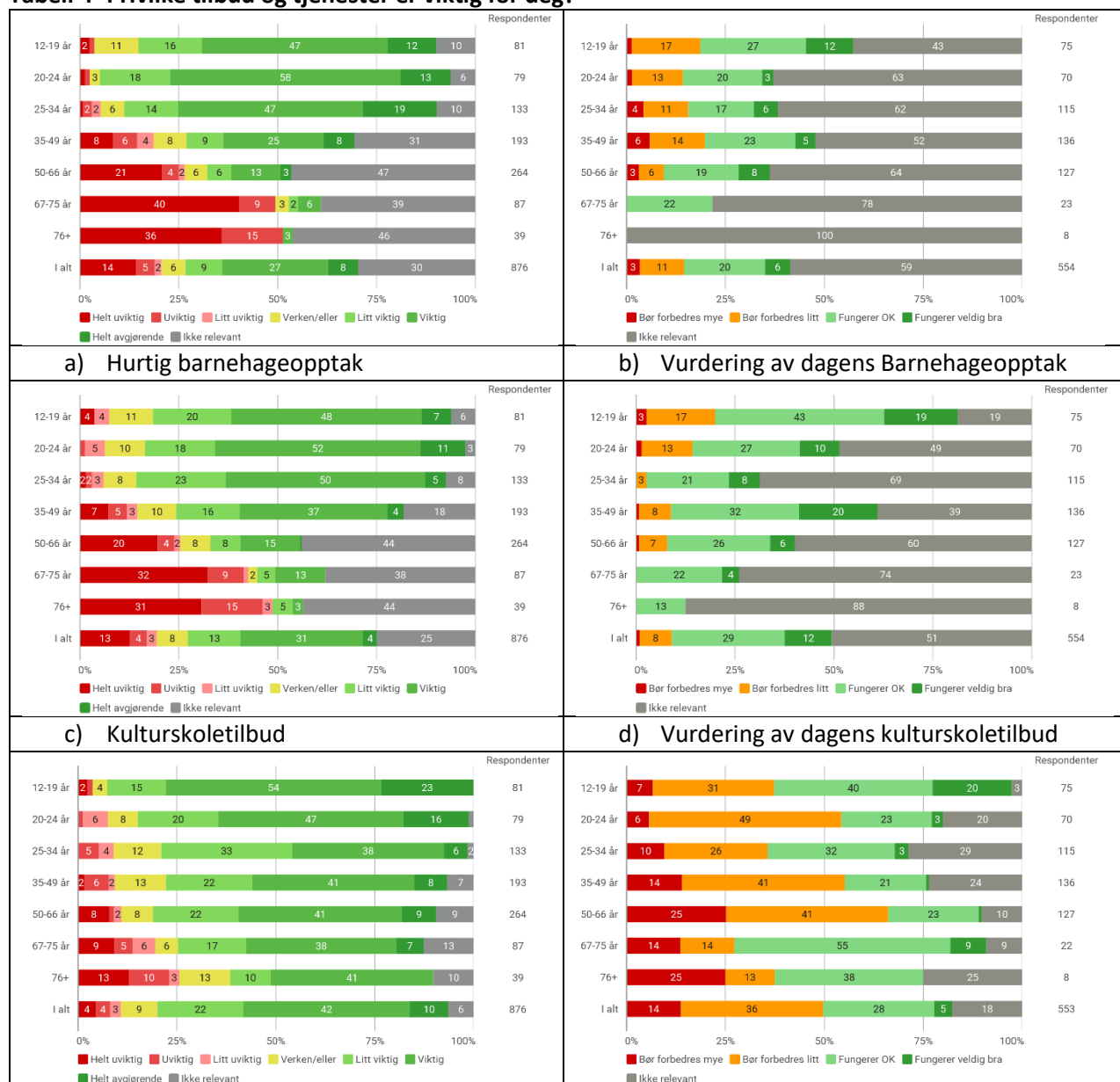
Tabellen viser det vi kan omtale som offentlige tilbud og tjenester. Det er spurt om i hvilken grad tilbudet er viktig, og hvordan man vurderer kvaliteten på tilbudet.

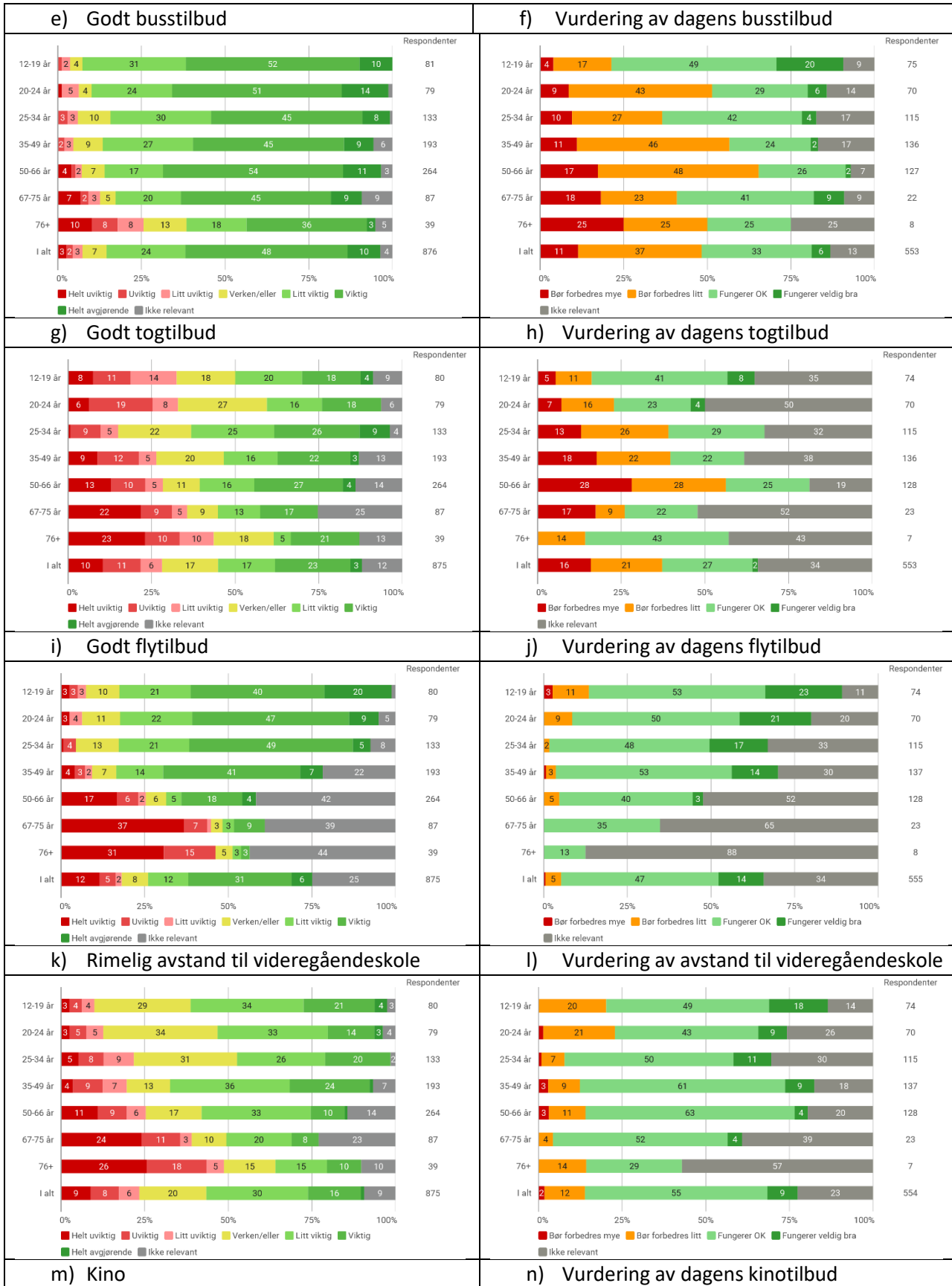
Av tabellen ser vi at følgende tilbud skiller seg ut som viktige av målgruppen unge voksne.

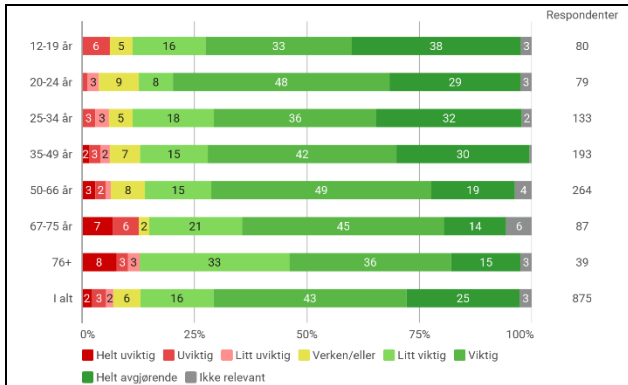
- Hurtig barnehageopptak (a)
- Kulturskoletilbud (c)
- Rimelig avstand til videregående skole (k)
- Snøscooterløyper (q)
- Kino (m)
- Bassengtilbud (w)
- Fritidsklubb for ungdom (æ)

Av disse ser vi at tilbudene vurderes til å fungere OK eller veldig bra for de aller fleste, selv om noen få mener de kan forbedres litt/mye.

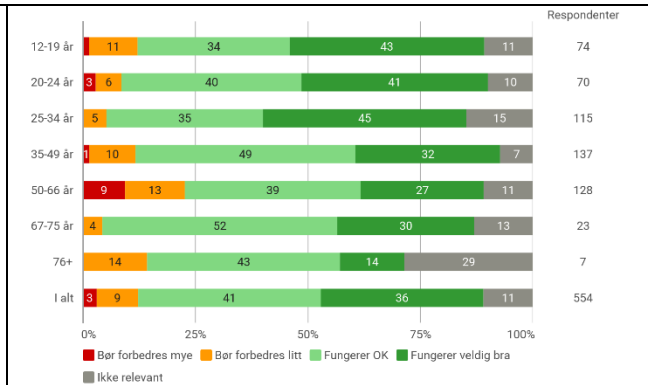
Tabell 4-4 Hvilke tilbud og tjenester er viktig for deg?

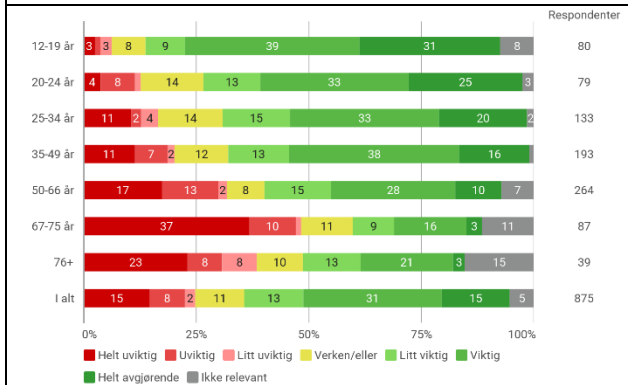

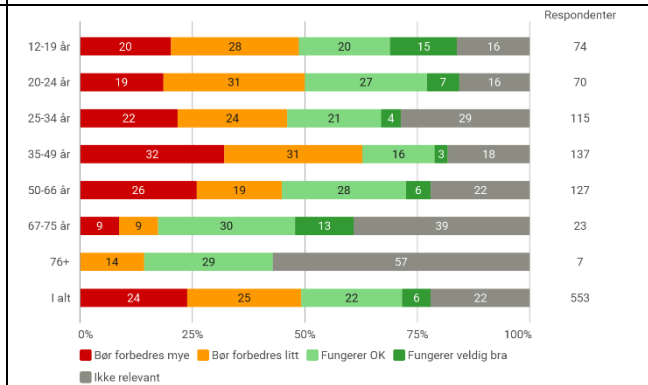
o) Jakt og fiskemuligheter

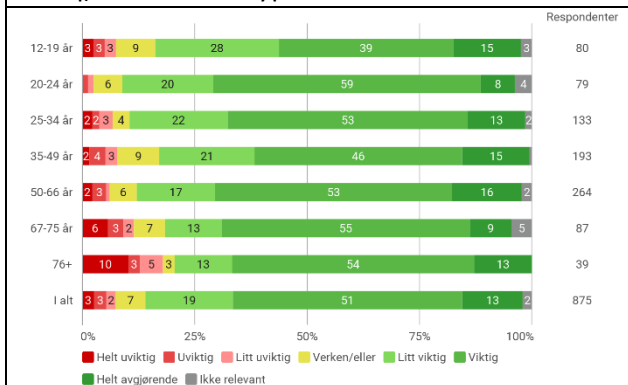
p) Vurdering av dagens jakt og fiskemuligheter

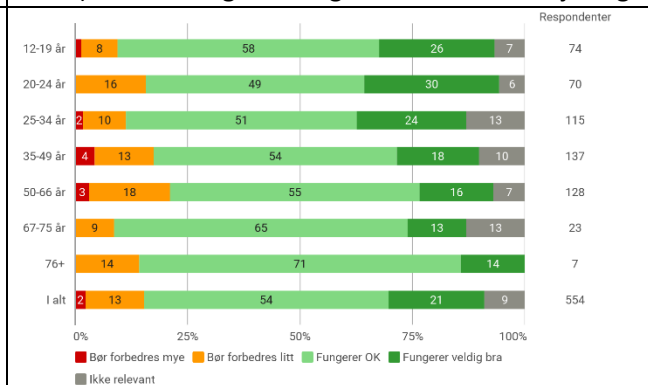
q) Snøskuterløyper

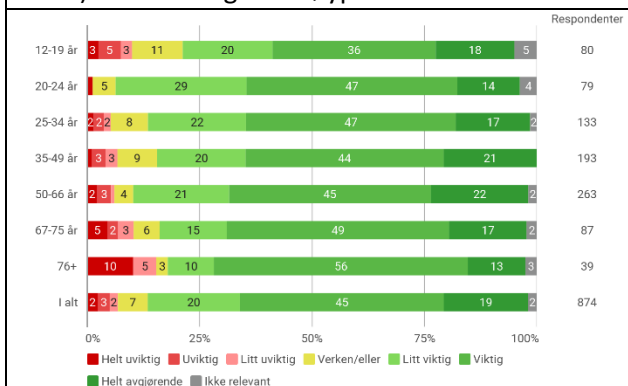
r) Vurdering av mulighet for snøskuterkjøring

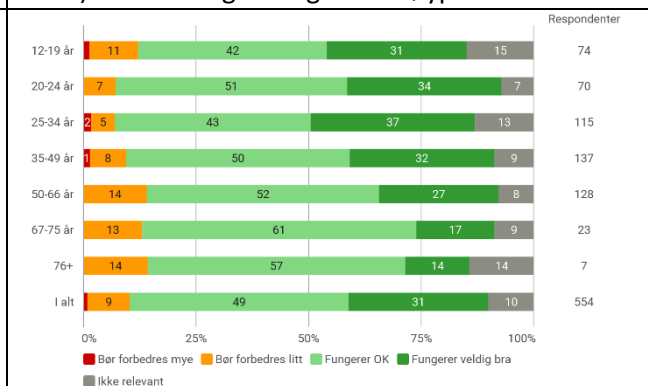
s) Tilrettelagte turløyper

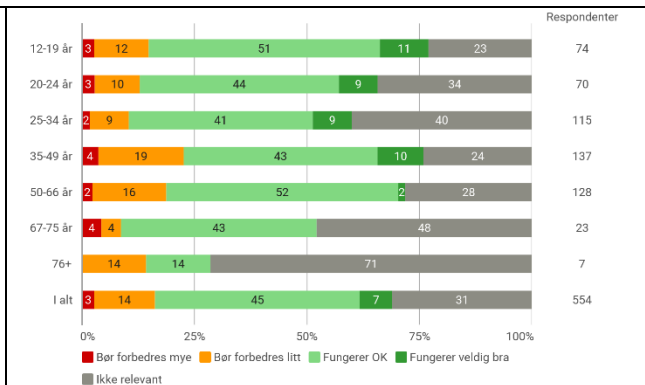
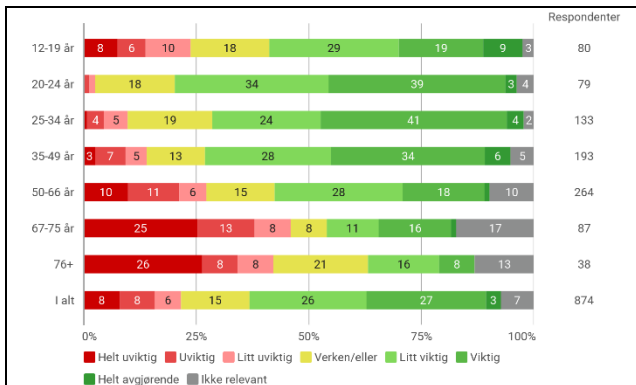
t) Vurdering av dagens turløyper

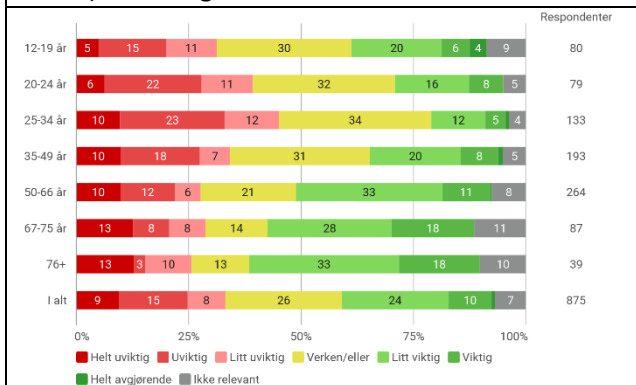
u) Tilrettelagte skiløyper

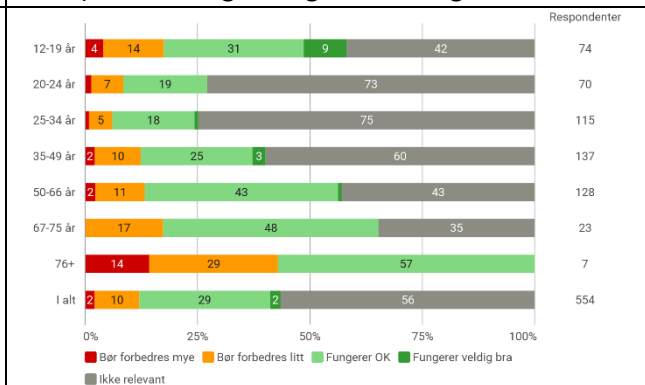
v) Vurdering av dagens skiløyper

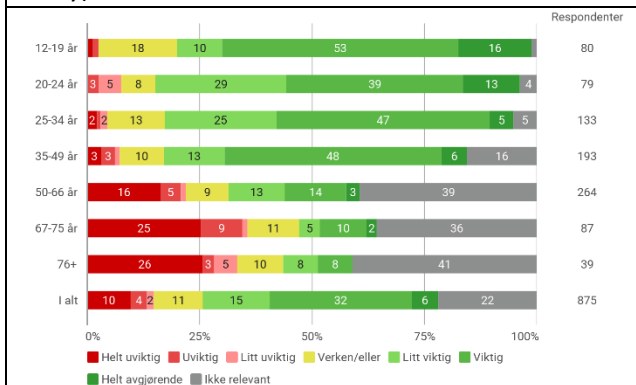
w) Bassengtilbud

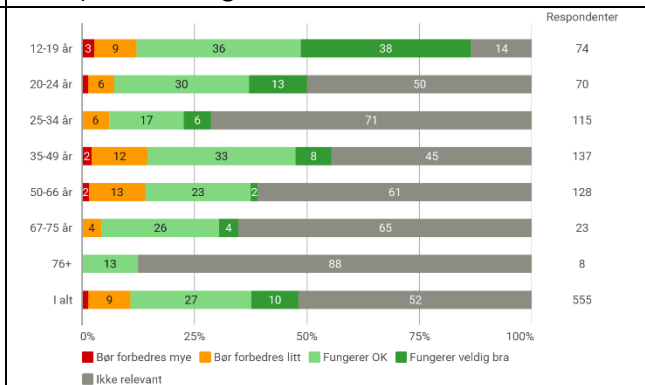
x) Vurdering av dagens bassengtilbud

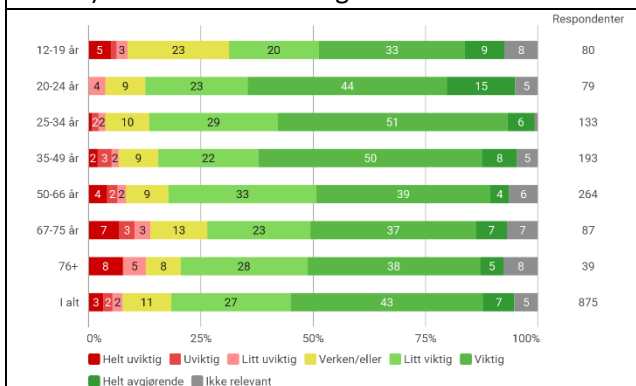
y) Museumstilbud

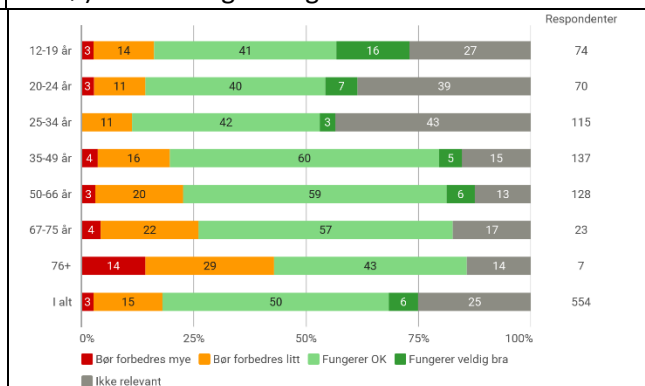
z) Vurdering av museumstilbudet

æ) Fritidsklubb for ungdom

ø) Vurdering av dagens fritidsklubbtilbud

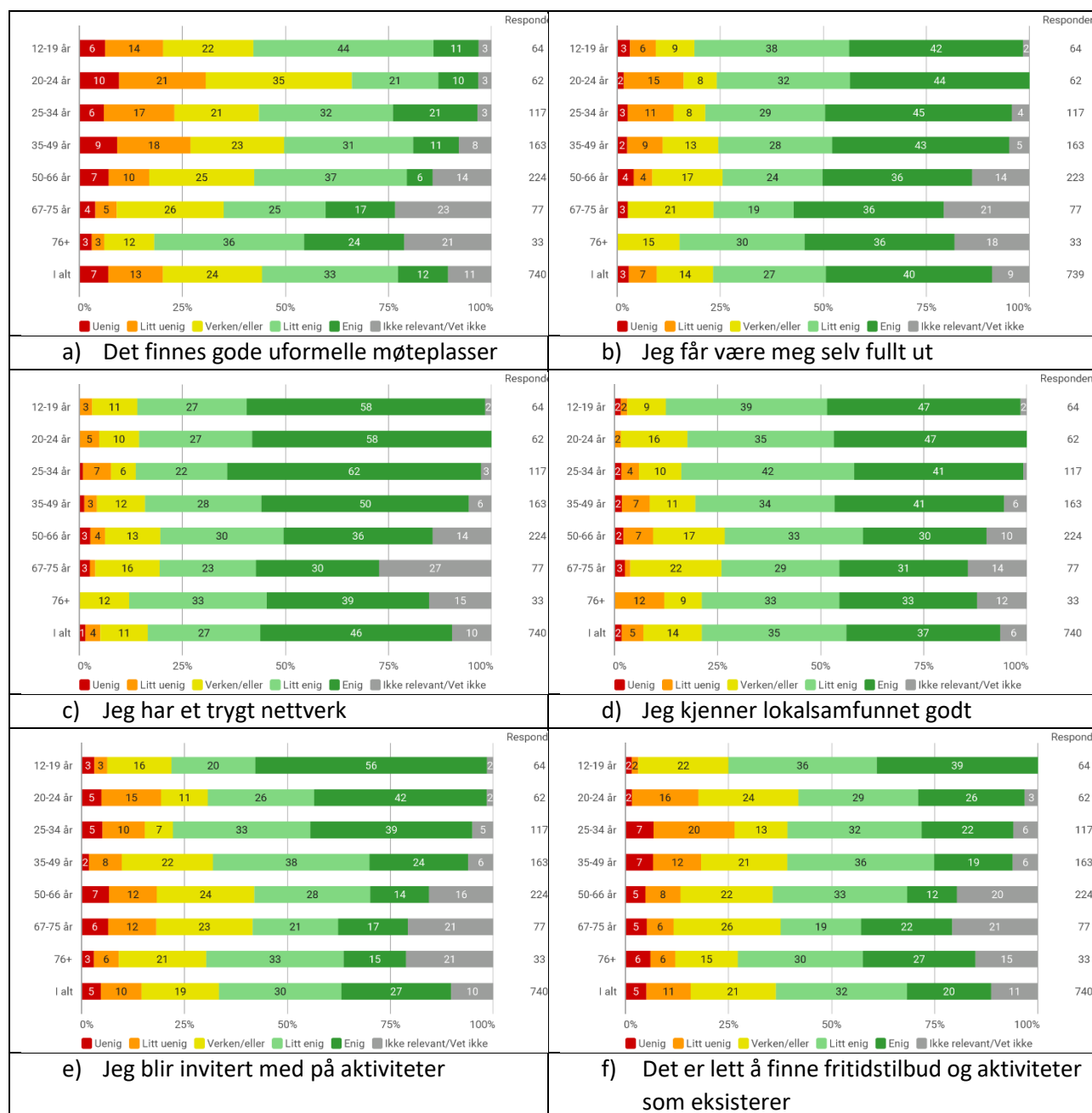
å) Kulturtilbud

aa) Vurdering av dagens kulturtilbud

4.1.3 Det sosiale livet

Tabellen viser påstander om det sosiale livet. Det er stort sett ikke store forskjeller mellom aldersgruppene i disse påstandene. Påstand a) indikerer likevel at yngre voksne i større grad er uenig i at det finnes gode uformelle møteplasser i Holtålen enn de eldre gruppene, og påstand b) indikerer at det er flere unge voksne som sier de ikke får være seg selv helt ut.

Tabell 4-5: Påstander om det sosiale livet

4.2 Sammendrag

Unge voksne ønsker i stor grad å eie egen bolig, helst enebolig, større eiendom med utviklingspotensialet eller småbruk. Å bo utenfor sentrum i ei grend er for mange attraktivt. Turstier i nærområde, stille og fredelig er for mange også viktig. Mange har ikke behov for mange naboer i umiddelbar nærhet.

En stor andel unge mener at hurtig barnehageopptak er viktig, og at dagens system fungerer, men bør forbedres litt. Kulturskoletilbudet er viktig, og mange er fornøyde med dagens tilbud, selv om det er rom for forbedring. Kollektivtransportsystemet er viktig for unge innbyggere, særlig buss- og togtilbudet. Over halvparten mener at dagens tilbud bør forbedres. Nærhet til natur og naturopplevelser er viktig for unge innbyggere med jakt- og fiskemuligheter, snøscooterløyper, og tilrettelagte tur- og skiløyper. Over halvparten mener snøskuterløypene bør forbedres.

Fritidstilbud som basseng, kino, snøscooterløyper, fritidsklubb for ungdom og kulturopplevelser er viktig for innbyggerne og en nevneverdig andel (ca. 10 prosent) mener det er rom for forbedring i dagens tilbud.

4.3 Demografi og næringsliv

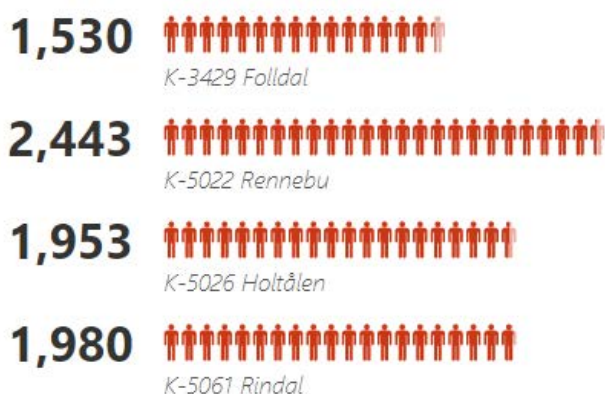
I dette kapitlet ser vi på befolknings-, nærings- og arbeidsplassutvikling for Holtålen kommune, og sammenliknet med kommuner i samme region og i samme sentralitetsklasse 5/6 (i henhold til SSBs sentralitetsindeks). Kommuner vi har valgt å sammenligne med er Rindal, Rennebu og Folldal kommune i samråd med oppdragsgiver. Data er hentet ut fra SSBs statistikkbank og Trøndelag i tall¹. Hensikten er å gi oppdragsgiver et overblikk over tilgjengelig statistikk som kan benyttes som kunnskapsgrunnlag for beslutninger i et større spekter.

4.3.1 Befolkning

Holtålen grenser i nord til Selbu, i nordøst til Tydal, i sør til Rørros og Os, og i vest til Midtre Gauldal kommune. Kommuneadministrasjonen ligger i Ålen. Regionen dekker et stort geografisk område, og er stedvis forholdsvis tynt befolket:

- Holtålen med 1 953 innbyggere og et areal på 1 209,5 km² – sentralitet 6
- Os med 1 855 innbyggere og et areal på 1 040,41 km² - sentralitet 5
- Tolga med 1 551 innbyggere og et areal på 1 122,6 km² - sentralitet 6
- Selbu med 4 090 innbyggere og et areal på 1 234,85 km² - sentralitet 5
- Tydal med 750 innbyggere og et areal på 1 328,59 km² - sentralitet 6
- Rørros med 5 572 innbyggere og et areal på 1 956,46 km² - sentralitet 5
- Midtre Gauldal med 6 120 innbyggere og et areal på 1 860,51 km² - sentralitet 5
- Rindal med 1980 innbyggere og et areal på 631,95 km² - sentralitet 5
- Rennebu med 2443 innbyggere og et areal på 947,47 km² - sentralitet 5
- Folldal med 1530 innbyggere og et areal på 1277,07 km² - sentralitet 6

BEFOLKNING 2022

Demografiske forhold knyttet til regional utvikling handler om dynamikk og strukturelle forhold. Med dynamikk menes befolkningsvekst, mens strukturelle forhold er kjønns- og alderssammensetning.

Alderssammensetning og balanse mellom kjønn er viktige parametere for framtidig befolkningsutvikling.

¹ www.trondelagital.no

Vi har nedenfor delt opp befolkningen i seks aldersklasser, basert på et livssyklusperspektiv. Den første gruppen er 0-24 år, altså barn og ungdom primært knyttet til utdanningstid, og som ved flytting stort sett følger sine foreldre. Praktisk talt alle tar videregående utdanning i dag.

Den andre gruppen er yngre voksne, dvs. 24-34 år. I denne aldersgruppen er det en del som studerer og mange kommer etter hvert i arbeid. Utdanningstiden kan her også forstås som kompetansetilegnelse for arbeid, og altså en forutsetning for arbeid. Det er i denne aldersgruppen det er vanligst å etablere seg å få barn. Yngre voksne er også typiske flyttere som har med seg barn og ungdom. Innflytting forynger som regel altså befolkningen noe.

Den tredje gruppa er aldersgruppen 35-44 år, hvor de fleste er etablert med bolig og arbeid.

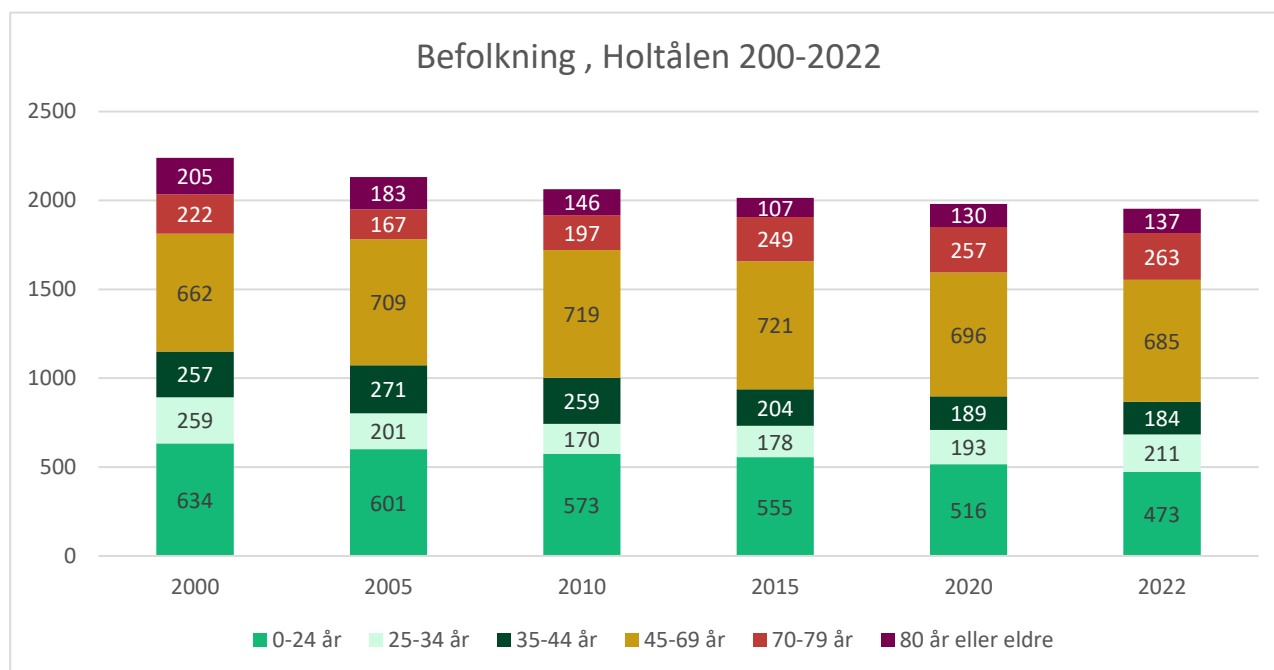
Den fjerde gruppen 45-69, er de aller fleste er yrkesaktive. For stadig flere avsluttes yrkesaktiviteten ved nærmere 60, mens den for andre varer helt fram til 70- års alder eller mer.

Den femte aldersgruppen er den typiske pensjonstiden, fra 70-79, hvor flere og flere er ved god helse. Men det vi snakker om her er relativt unge gamle. Mange har fortsatt helsa i behold og for øvrig ressurser til et aktivt liv. Men sykkeligheten øker, og de trenger mer omsorg enn da de var i beste yrkesaktive alder. Den sjette alderen kommer når de er over 80, og normalt er pleietrengende. Det er her aldringen virkelig krever omsorg, fra familiemedlemmer og det offentlige apparat.

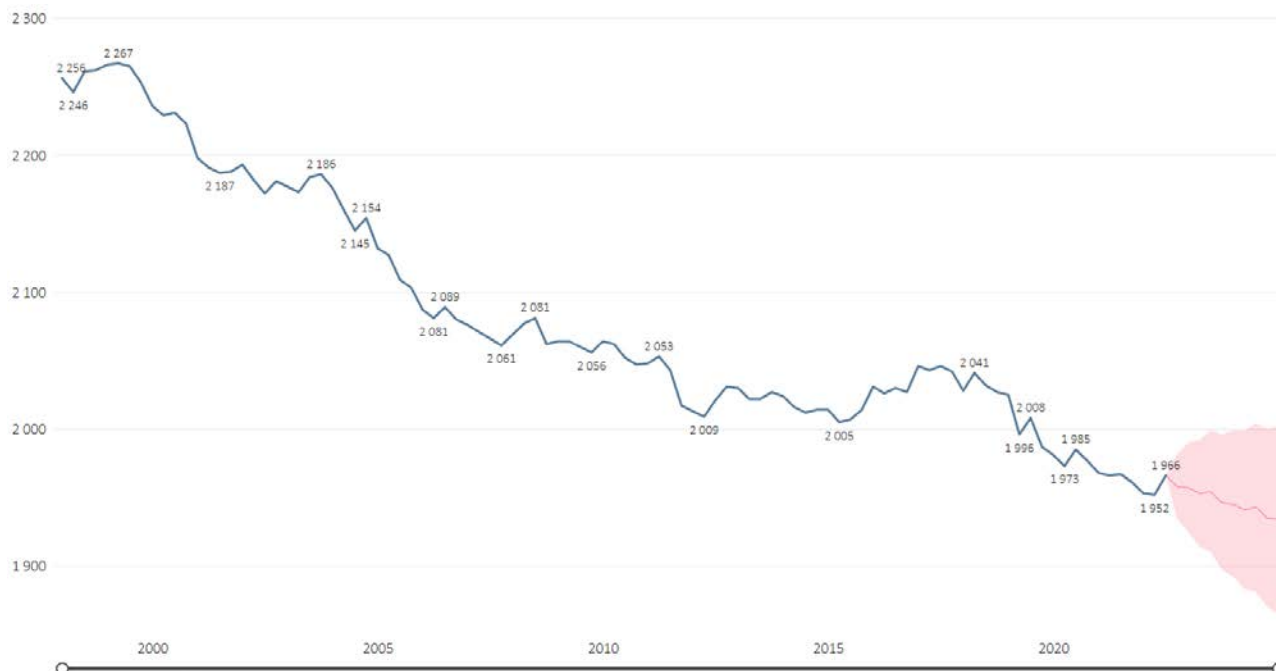
Tabell 4-6 Befolkningsutvikling Holtålen 2000-2022

aldersgruppe	2000	2005	2010	2015	2020	2022
0-24 år	634	601	573	555	516	473
25-34 år	259	201	170	178	193	211
35-44 år	257	271	259	204	189	184
45-69 år	662	709	719	721	696	685
70-79 år	222	167	197	249	257	263
80 år eller eldre	205	183	146	107	130	137
total	2239	2132	2064	2014	1981	1953

Tabellen og figuren viser en total befolkningsnedgang på 286 personer i Holtålen i perioden 2000-2022.

Figur 4-1 Befolkningsutvikling Holtålen 2000-2022, fordelt på seks grupper. Kilde SSB

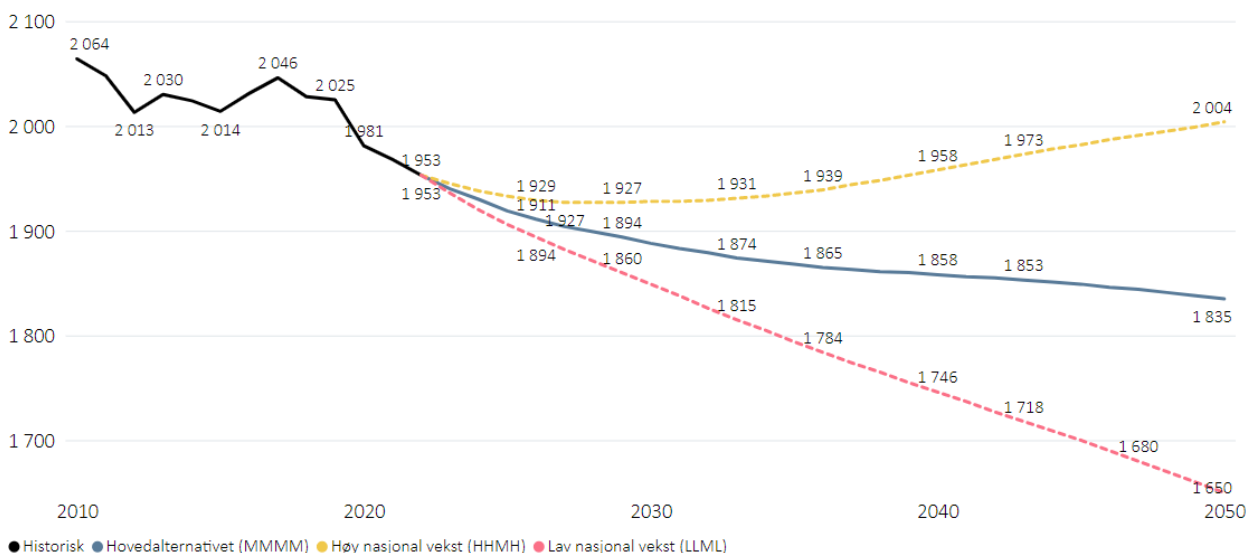

Figur 4-2 Befolkningsutvikling i Holtålen 2000-2022. Kilde: Trøndelag i tall

Figuren over illustrerer de samme tallene som foregående figur, og inkluderer en framskriving på folketallet.

4.3.2 Befolkningsframskrivninger

Utvikling av befolkningen i Holtålen, historiske tall og framskriving fra SSB

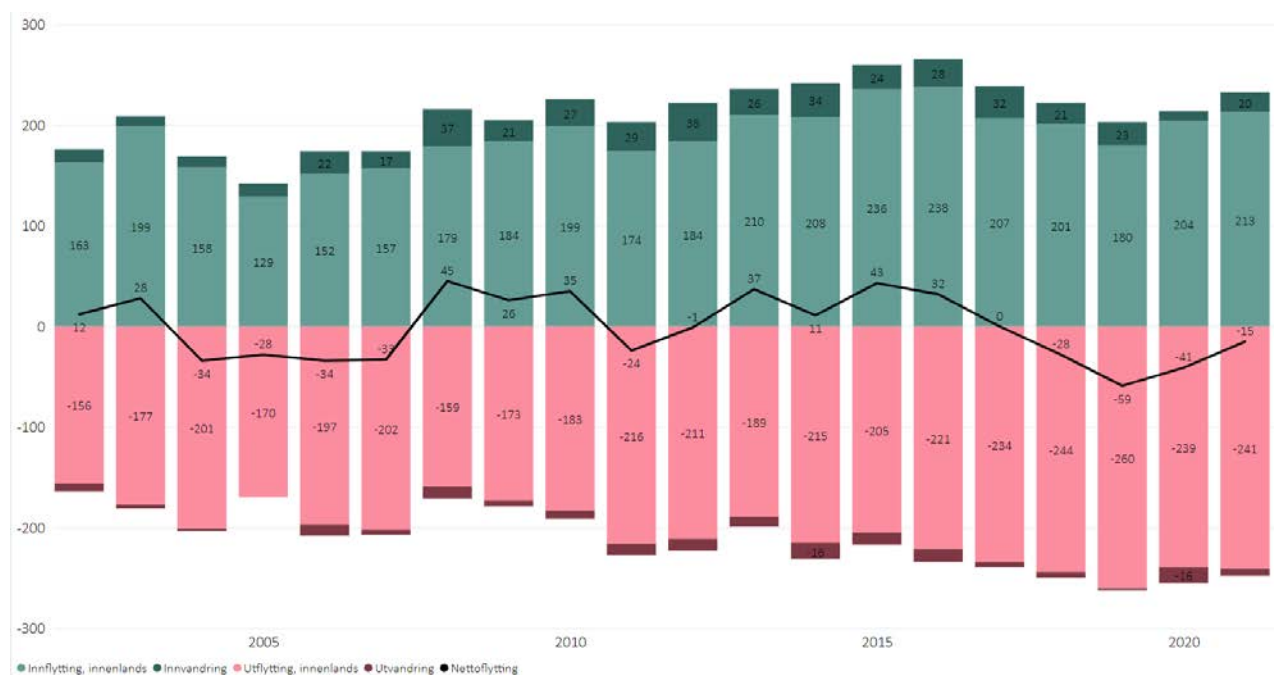

Figur 4-3 Befolkningsprognoser for Holtålen. Kilde: Trøndelag i tall

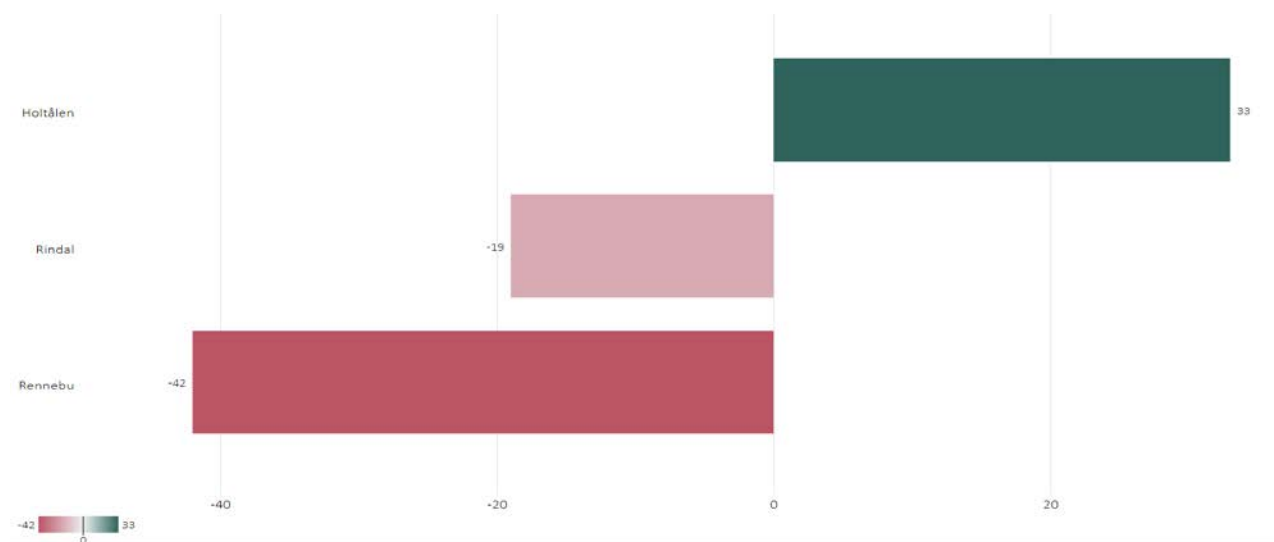
Figuren over viser tre ulike alternativer for befolkningsutviklingen, hvor den blå linjen er hovedalternativet. Beregningen er SSBs befolkningsprognoser². Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserer ulike framskrivingsmodeller for folketallet på kommunenivå, avhengig av om det legges til grunn null, lav, middels eller høy utvikling på de fire parameterne befolkningsvekst, aldring, innvandring og flytting.

² <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/429172?ts=173fc97ddf0>

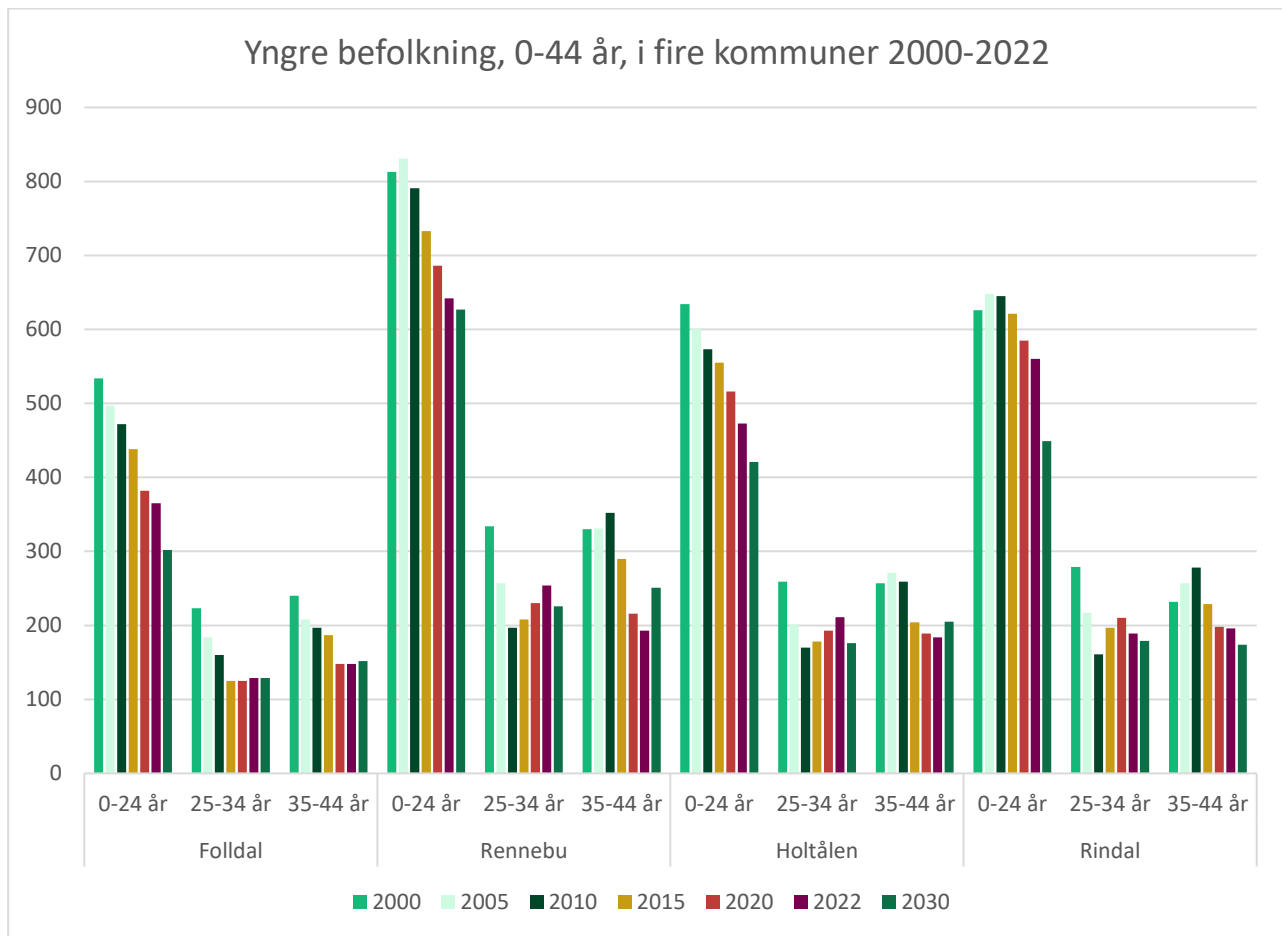
Flyttestrømmer til og fra Holtålen er illustrert i figurene under. For Holtålen har det vært en positiv tilflytting på totalt 33 personer over en periode på 21 år. Til sammenligning har Rindal og Rennebu hatt en negativ flyttestrøm på henholdsvis -19 og -42.

Figur 4-4 Flyttestrømmer fra og til Holtålen, 2000-2021. Kilde: Trøndelag i tall

Figur 4-5 Nettoflytting, Holtålen, Rindal og Rennebu 2000-2021. Kilde Trøndelag i tall

Figur 4-6 Sammenligning av befolkningstall for fire kommuner, alder 0-44 i tidsperioden 2000-2022

Figuren over viser at det har vært relativ lik utvikling for aldersgruppen 0-24 år i Holtålen og de tre kommunene vi sammenligner med. Fra 2010 og fram til i dag har utviklingen i Folldal flatet ut for aldersgruppen 25-24 og 35-44, mens den har vokst i Rennebu og Holtålen. Figuren har også en søyle for befolkningsframskriving for aldersgruppene i 2030 (hovedalternativet til SSB). Dette viser en nedgang for aldersgruppene 0-24 og 25-35, og en liten oppgang for gruppen 35-44 i Holtålen.

Tabellen viser de fire kommunenes befolkningsutvikling de siste 22 år.

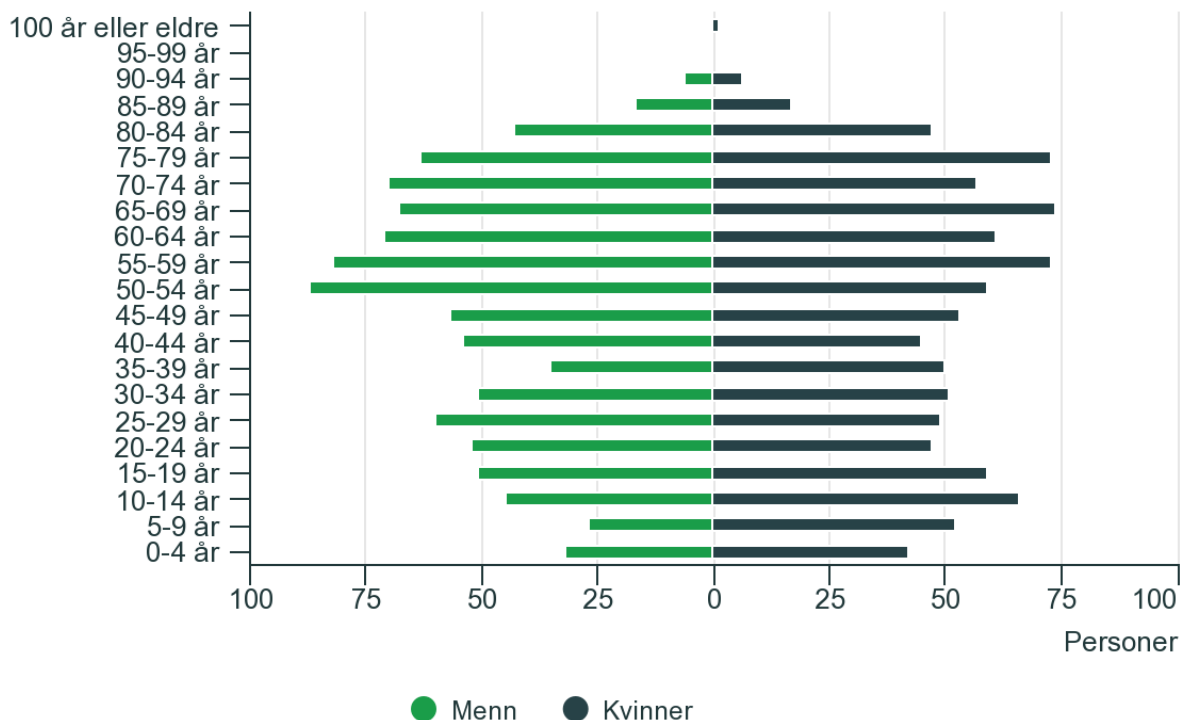
Tabell 4-7 Befolkning fire kommuner 2000-2022. Kilde: SSB

	2000	2005	2010	2015	2020	2022	Utvikling antall og %	
K-3429 Folldal	1814	1717	1669	1597	1545	1530	-284	-15,7
K-5022 Rennebu	2700	2660	2622	2567	2486	2443	-257	-9,5
K-5026 Holtålen	2239	2132	2064	2014	1981	1953	-286	-12,8
K-5061 Rindal	2138	2101	2041	2038	2003	1980	--158	-7,4

4.3.3 Befolkningsstruktur

Aldersfordeling for innbyggerne i kommunen

Alder

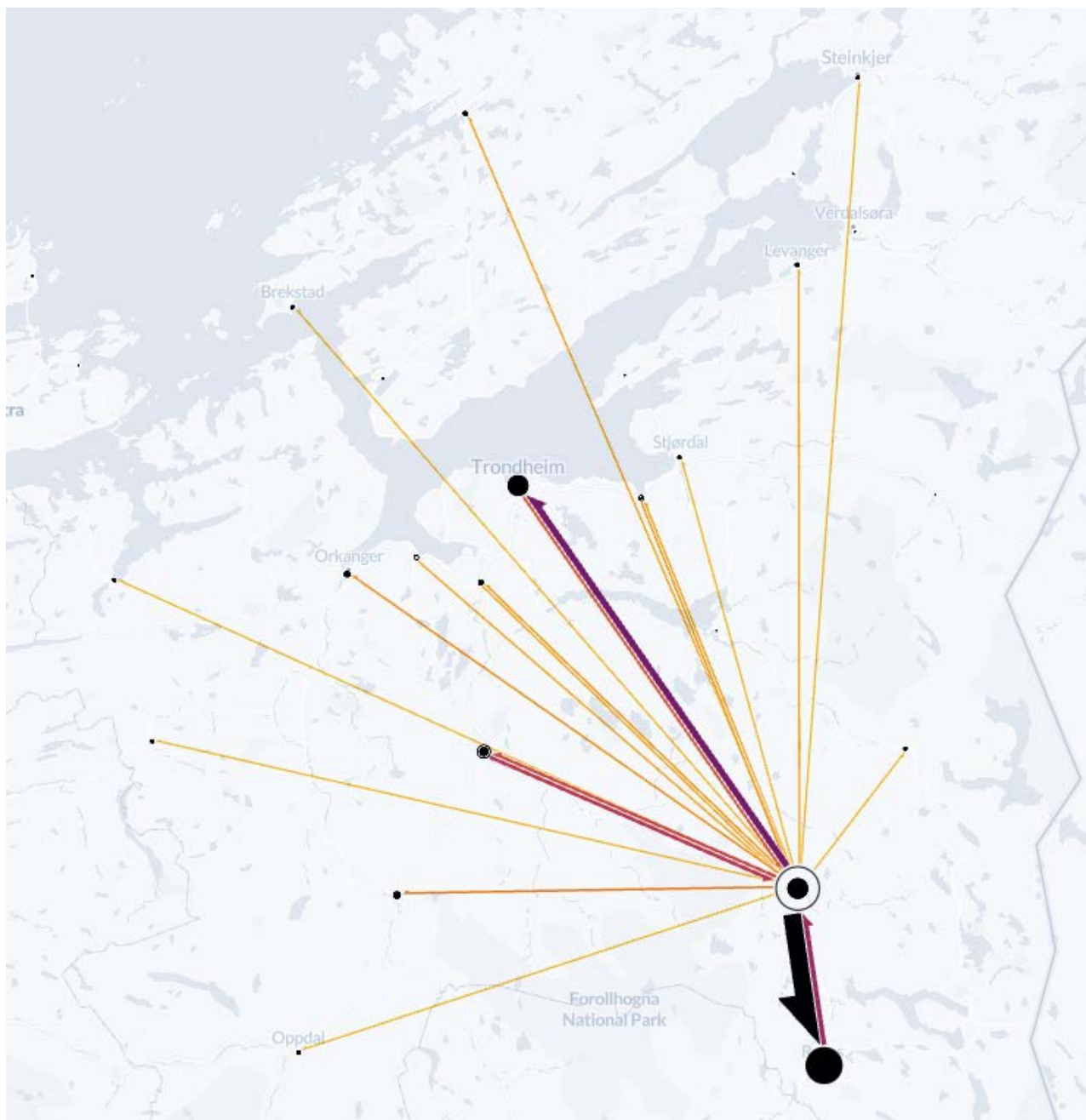

Figur 4-7 Befolkning fordelt på alder og kjønn 2022. Kilde SSB

Figuren illustrerer antall innbyggere fordelt på kjønn i aldersgrupper på fem år. Den viser tydelig et skille fra aldersgruppen 50-54 og eldre.

4.3.4 Pendling og utviklingstrekk i arbeidsmarkedet

Figuren viser et kart som illustrerer pendling til og fra Holtålen. Den største strømmen er, som de påfølgende tabellene bekrefter, til Røros der 256 personer har sitt registrerte arbeidssted. 47 personer pendler den andre vegen, fra Røros inn til Holtålen. Videre pendler Holtålingene til Trondheim, Oslo og Midtre Gauldal. Totalt pendler 468 personer ut av Holtålen og 120 pendler inn.

Figur 4-8 Pendling til og fra Holtålen. Kilde: Trøndelag i tall

Tabell 4-8 Utpendling. Arbeidssted for sysselsatte bosatt i Holtålen kommune. Kilde SSB Tabell 03321

Arbeidssted for sysselsatte bosatt i Holtålen kommune	Antall sysselsatte 15-74 år
5025 Røros	256
5001 Trondheim	75
0301 Oslo kommune	25
5027 Midtre Gauldal	21
3427 Tynset	7
3430 Os	7
5022 Rennebu	7
1103 Stavanger	6
3024 Bærum	4
5059 Orkland	4
3047 Modum	3
3426 Tolga	3
1108 Sandnes	3
5028 Melhus	3
7 kommuner a 2 pendlere	21
30 kommuner a 1 pendler	30
Sum utpendling	468
5026 Holtålen	502
Sum sysselsatte i Holtålen 15-74 år	970

Tabell 4-9 Innpending. Bosted for sysselsatte i Holtålen. Kilde SSB

Bostedskommune for sysselsatte i Holtålen kommune	Antall sysselsatte 15-74 år
5025 Røros	47
5027 Midtre Gauldal	30
5001 Trondheim	14
3411 Ringsaker	4
3443 Vestre Toten	4
5031 Malvik	3
5 kommuner a 2 pendlere	10
7 kommuner a 1 pendler	7
Sum innpendling	120
5026 Holtålen	502
Sum sysselsatte 15-74 år	622

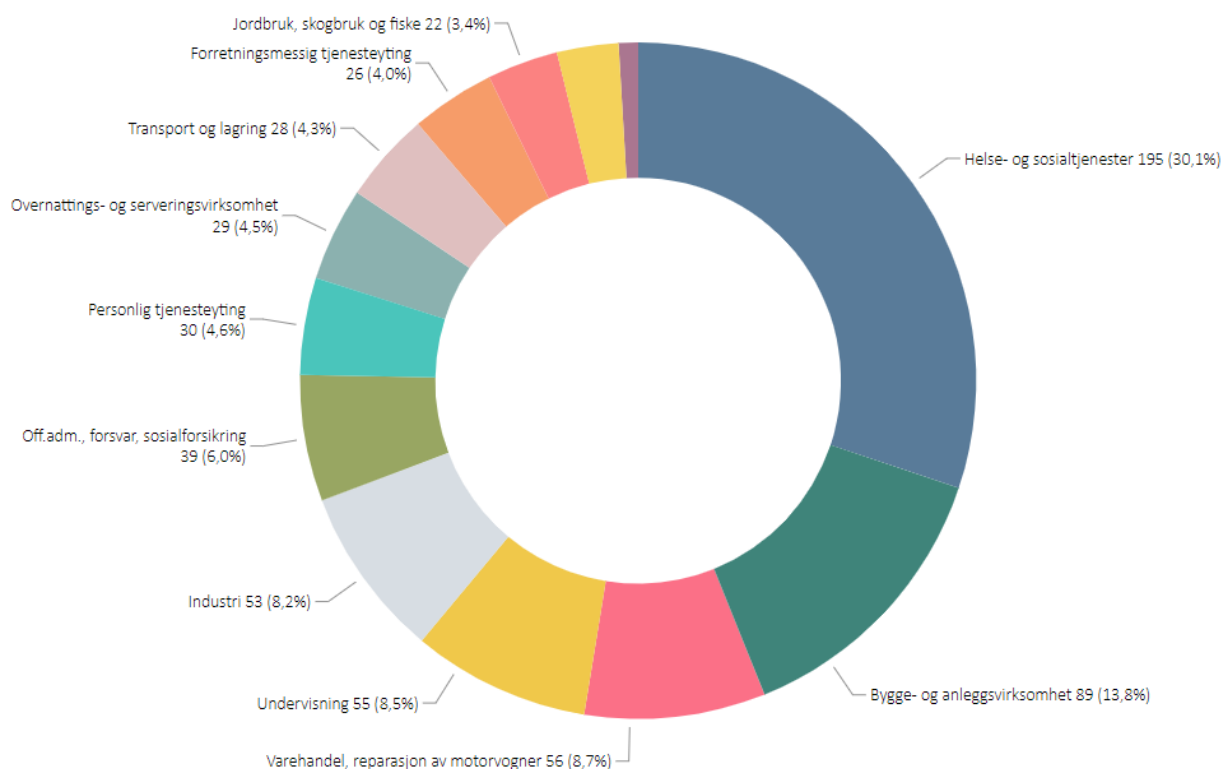
Tabell 4-10 Pendling, Holtålen, Folldal, Rennebu og Rindal. Kilde SSB

	Sysselsatte personer bosatt i regionen	Personer som pendler inn i regionen	Personer som pendler ut av regionen	Sysselsatte personer med arbeidssted i regionen
5026 Holtålen	970	120 (12%)	468 (48%)	622
3429 Folldal	768	45 (6%)	232 (30%)	581
5022 Rennebu	1210	322 (27%)	398 (33%)	1134
5061 Rindal	996	211 (21%)	356 (36%)	851

4.3.5 Næringsstrukturelle endringer

Næringsstrukturen i en region eller kommune er påvirket av en rekke faktorer. Det kan blant annet være tilgang til naturressurser, politiske vedtak for å støtte etablering og utvikling av offentlig eller privat virksomhet og virksomheter «tilfeldig» skapt av energiske og dyktige entreprenører.

Næringsstruktur i Holtålen i 2022 viser at omtrent 50 prosent arbeider innenfor offentlig sektor, 20 prosent innen industri og bygg, og anlegg, og øvrige innen varehandel og tjenesteytende næringer.

Figur 4-9 Antall ansatte i Holtålen i 2022, fordelt på næring

Næringsstrukturen endres når sysselsettingen i enkelt næringer går opp eller ned over tid. For noen næringer blir utviklingen i stor grad påvirket av nasjonale og globale trender. Trendene kan være et resultat av konjunkturer, produktivitetsutvikling eller endrede forbruksmønstre. I enkelte regioner kan en likevel ha næringer som bryter med de nasjonale trendene fordi en har et relativt høyt innslag av konkurransedyktige bedrifter. Dette gjelder både for næringer som nasjonalt har vekst eller fall i sysselsettingen.

Tabell 4-11 viser hvordan sysselsettingen har endret seg i de fire kommunene, i antall og prosent. Tabellen viser de faktiske endringer.

Endringer i jordbruk, skogbruk og fiske er i tråd med regionale trender, og er påvirket av nasjonale trender, hvor færre sysselsettes i jordbruket pga. økt automatisering og mekanisering. Tabell 4-12 viser at dette er en trend som flater ut noe, den største reduksjonen er skjedd tidligere. Holtålen har en tydelig reduksjon i sysselsetting i Transport og lagring, helse- og sosialtjenester, teknisk tjenesteyting og eiendomsdrift siden 2010 (tabell 4-11). Samtidig har bygg- og anleggsvirksomhet, overnatting og serveringsvirksomhet et økt antall ansatte i perioden.

Tabell 4-11 Endringer i næringsstruktur, 2010-2021. Kilde SSB

	Sysselsatte personer etter bosted							
	Endring i antall 2010-2021				Endring i prosent 2010-2021			
	Folldal	Rennebu	Holtålen	Rindal	Folldal	Rennebu	Holtålen	Rindal
Jordbruk, skogbruk og fiske	-60	-118	-38	-70	-37 %	-41 %	-42 %	-42 %
Bergverksdrift og utvinning	5	0	0	5	100 %	0 %	0 %	56 %
Industri	27	-27	-9	-48	47 %	-30 %	-8 %	-28 %
Elektrisitet, vann og renovasjon	-30	-16	-1	-4	-83 %	-25 %	-9 %	-31 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	21	50	43	-7	33 %	32 %	31 %	-5 %
Varehandel, reparasjon av motorvogner	-9	-2	-6	2	-13 %	-2 %	-6 %	2 %
Transport og lagring	-20	-19	-37	2	-47 %	-28 %	-54 %	5 %
Overnattings- og serveringsvirksomhet	-20	-1	15	6	-69 %	-3 %	63 %	55 %
Informasjon og kommunikasjon	3	-3	0	4	17 %	-33 %	0 %	33 %
Finansiering og forsikring	-3	2	-2	-1	-50 %	29 %	-10 %	-6 %
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	-1	6	-12	0	-4 %	15 %	-39 %	0 %
Forretningsmessig tjenesteyting	5	14	2	14	45 %	41 %	6 %	78 %
Off.adm., forsvar, sosialforsikring	-3	-2	-8	1	-6 %	-4 %	-18 %	2 %
Undervisning	2	-1	-11	6	4 %	-1 %	-16 %	10 %
Helse- og sosialtjenester	-1	-17	-23	11	-1 %	-7 %	-9 %	5 %
Personlig tjenesteyting	-3	4	9	3	-11 %	13 %	41 %	20 %
Uoppgitt	6	1	3	3	100 %	10 %	50 %	50 %
sum	-81	-129	-75	-73				

Tabell 4-12 Endring i antall sysselsatte etter næring, bosatt i Holtålen, 2015-2022. Kilde SSB

	Sysselsatte etter bosted		
	2015	2021	Endring antall
Jordbruk, skogbruk og fiske	51	45	-6
Bergverksdrift og utvinning	10	16	6
Industri	84	98	14
Elektrisitet, vann og renovasjon	9	8	-1
Bygge- og anleggsvirksomhet	154	167	13
Varehandel, reparasjon av motorvogner	84	79	-5
Transport og lagring	60	32	-28
Overnattings- og serveringsvirksomhet	17	27	10
Informasjon og kommunikasjon	5	16	11
Finansiering og forsikring	22	20	-2
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	24	19	-5
Forretningsmessig tjenesteyting	30	32	2
Off.adm., forsvar, sosialforsikring	33	24	-9
Undervisning	53	59	6
Helse- og sosialtjenester	221	210	-11
Personlig tjenesteyting	19	20	1
Uoppgitt	8	6	-2
Total	884	878	-6

4.3.6 Boliger

SSB regner ut gjennomsnittlig kvadratmeterpris på brukte boliger. Holtålen har lav gjennomsnittlig kvadratmeterpris, men på omtrent samme nivå som sammenlignbare kommuner. Tabell 4-14 viser at Holtålen har, i likhet med flere kommuner i Trøndelag, en betydelig mengde fritidsboliger. Disse genererer en viss aktivitet i byggenæringen, handel og utmarksnæring.

Tabell 4-13: Gjennomsnittlig kvadratmeterpris på brukte boliger. Kilde SSB

Kommune	Gjennomsnittlig kvadratmeterpris brukt enebolig, 2021
5022 Rennebu	11 993
5025 Røros	22 959
5026 Holtålen	11 260
5027 Midtre Gauldal	13 774
5032 Selbu	16 800
5061 Rindal	13 006

Tabell 4-14: Antall fritidsboliger per kommune, kommuner i Trøndelag sør, 2022. Kilde SSB

Kommune	Antall hytter, sommerhus og lignende fritidsbygg
K-5059 Orkland	4575
K-5021 Oppdal	4142
K-5025 Røros	3418
K-5027 Midtre Gauldal	2166
K-5022 Rennebu	2117
K-5056 Hitra	1955
K-5054 Indre Fosen	1950
K-5055 Heim	1947
K-5058 Åfjord	1740
K-5032 Selbu	1666
K-5033 Tydal	1575
K-5057 Ørland	1348
K-5001 Trondheim	1180
K-5026 Holtålen	1143
K-5014 Frøya	1090
K-5028 Melhus	1053
K-5061 Rindal	942
K-5029 Skaun	580
K-5031 Malvik	393

4.4 Gruppeintervju av unge voksne

Kapitlet beskriver hovedinntrykk fra de fire gruppeintervjuene fordelt på temaene bolig og bosituasjon, arbeids og arbeidsmuligheter, nærmiljø, oppvekstmiljø og kulturtilbud.

4.4.1 Unge voksne som er tilflyttere

To av respondentene hadde vokst opp i regionen, en hadde vært der mye i barndom og oppvekst, mens en ikke hadde noen tilknytning.

Bolig og bosituasjon

- To av fire eier bolig/leilighet, én av dem er på utkikk etter småbruk.
- Opplever at en god del hus til salgs i området.
- Småbruk er populære og presses ofte opp i pris.
- Respondentene mener det er villighet til å betale det som trengs for riktig tomt og plassering.

Arbeid og arbeidsmuligheter

- To av fire pendler til andre kommuner.
- Pendlervei mellom Ålen-Røros anses som ok, men ikke over flere år.
- Bomvei i Gauldalen diskuteres, det vil gjøre pendling dyrere og mindre aktuell.
- Det er flere varierte arbeidsmuligheter i Ålen, bl.a. innenfor industri, kommunal sektor, privat sektor og handelstand.
- Det er begrensninger på muligheter for jobb sammenlignet med eks. Trondheim.

Nærmiljø, oppvekstmiljø og kulturtilbud

- Alle respondentene er aktive på fritiden og glad i å være ute i naturen.
- Nærmiljøet beskrives som nært, trygt og godt.
- Det sosiale miljøet oppleves som inkluderende for de som har fritidsinteresser som matcher tilbudene.
- Finnes ulike arrangementer, ikke alle i Holtålen, men om man ser på området rundt i sin helhet er det flere, f.eks. Utefest i Ålen, Øyungen og Hessjøen rundt, Bygdaliv, Ålen-dåggån, Hardhaus
- Hardhaus var før pandemien ett 3-dagers arrangement, men er nå nedgradert til 1 dag.
- Det nevnes en villmarksmesse som ble arrangert på 90-tallet, og som det burde vært mulig å ta opp igjen i dag.
- Behov for flere sosiale møteplasser og lokalt baserte kulturarrangement tilpasset alle aldersgrupper.
- Det er ønskelig med flere tilbud for de over 25 år, gjerne med muligheter for mat og drikke i en rolig atmosfære.

4.4.2 Unge voksne som er fraflyttere

Opprettholdelse av kontakt med Holtålen etter flytting:

- Hvor ofte respondentene besøker oppvekstkommunen varierer etter livssituasjon og avstand til nåværende bosted.

Bolig og Bosituasjon

- Det er en del boliger til salgs, både gammelt, nytt og småbruk.
- Småbruk og nye boliger har økt i popularitet, og det finnes tilbud i Holtålen, men småbruk og nye boliger er det rift om så prisen presses opp. Likevel, billigere å kjøpe her enn i f.eks. Trondheim, Bergen eller andre større byer.

- Billigere tomter kan være en inngang, å bygge koster stort det samme uansett hvor det er, men tomteprisene varierer.

Arbeid og Arbeidsmuligheter

- Begrensede yrkesmuligheter, som det ofte er i små kommuner.
- Gode arbeidsmuligheter innen f.eks. helse og omsorg, men lite av faglige stillinger f.eks. fagsykepleier.
- Få jobbmuligheter for utradisjonelle yrker.
- Går fint å bo i Ålen og pendle til Røros.
- Å pendle til Trondheim hver dag blir for langt.
- Åpner seg noen flere jobbmuligheter ved hjemmekontor for enkelte yrker som ikke krever obligatorisk oppmøte hver dag.
- Behov for et mangfold av større, solide bedrifter som kan trekke til seg folk.

Nærmiljø, Oppvekstmiljø og Kulturtilbud

- Under oppveksten opplevde respondentene at var mye å velge i (eks. håndball, turn, drillkorps, UKM, ballett mv.). De er usikre på hvordan dette er nå.
- Det finnes mye i nærområdet, f.eks. klatrehall, e-sport rom, revy, Røde kors, ski, aktivitetsklubb for ungdom, jakt og fiske.
- Kaféen og bygdekino er viktige samlingspunkt.
- Det er ikke kulturtilbudene som er utslagsgivende for de utflyttede respondentene, som ikke benytter slike tilbud i særlig grad nå heller.
- Kulturtilbud o.l. må aldri tas for gitt, for å opprettholdes må de brukes og utvikles.

Premisser for eventuell tilbakeflytting:

- Én av respondentene har planlagt å flytte hjem neste år, én har lyst til å flytte tilbake, men tilbakeflytting vil alltid være en familieavgjørelse, da det ofte er snakk om jobbmuligheter for to.
- For at det skulle vært aktuelt å flytte tilbake, legger respondentene vekt på følgende:
 - Høyere lønnsnivå, regionen ligger lavere enn i større byer
 - Barnehagedekning, inntak og pris
 - Kulturskole og idrettstilbud
 - Jobb og yrkeskarrieremuligheter.

4.4.3 Unge voksne som alltid bodd i Holtålen

Tre av fire flyttet ut under studieløp, men var stort sett hjemme hver helg. Ett par doble koblinger til bygda, da samboere også er sambygdinger.

Bolig og Bosituasjon

- Det er etterspørsel etter hus med sentral beliggenhet og småbruk, ved salg er det ofte budrunder.
- Foreløpig billigere å kjøpe hus i Holtålen enn i byen, men prisene stiger.
- Lite hytter til salg, men tomter som ligger ute for salg er ikke særlig attraktive for de som bor her.

Arbeid og Arbeidsmuligheter

- Må belage seg på pendling om, f.eks. til Røros.
- Dårlig utbygd kollektivtransport, derfor er man avhengig av å bruke egen bil i pendling
- Begrenset med lokale jobbtillbud i privat og offentlig sektor.

Nærmiljø, oppvekstmiljø og kulturtilbud

- Naturen er viktig, allsidig bruk, også organiserte tilbud f.eks. ski- og scooterløyper.
- Generelt gode friluftstilbud.
- Bra utvalg av restauranter.
- Konserter og arrangement på sommeren. Muligheter for å dra til Røros og Trondheim.
- Ungdomsklubb med mye utstyr (f.eks. biljard, PS). Et samlepunkt for mange ungdommer, på det meste opp til 70 ungdommer fra 7. klasse til 20 år (hovedsakelig ungdomsskolen som bruker den).
- Gode tilbud på kulturskolen.
- Jeger- og fiskeforening som har blitt veldig aktiv siste år, med egen ungdomsavdeling.

4.4.4 Unge voksne som er tilbakeflyttere:

Respondentene flyttet før eller rett etter VGS, og tidsperiode tilbakeflytterne har vært borte varierer fra tre til 13 år. To av fire hadde hele tiden planer om å flytte tilbake, mens én valgte utdanning med tanke på tilbakeflytting.

Bolig og Bosituasjon

- Tre av fire respondenter holder på med husbygging.
- Det finnes både tettbygd og mindre tett bebyggelse, men tomtene er ofte små.
- Ett nybyggerfelt i kommunen har store tomter, men ligger ganske usentralt. Skulle vært flere slike tomter mer sentralt.
- Det er mange som får fradelt tomter til husbygging på eiendom tilhørende familiegård.

Arbeid og Arbeidsmuligheter

- To av respondentene har partnere som pendler.
- Begrensede jobbmuligheter.

Nærmiljø, Oppvekstmiljø og Kulturtilbud

- Tre av fire har barn.
- Bredbånd er ikke fullt utbygd enda, men ventes å være ferdig utbygd i 2023.

Opplevde positive sider:

- Verdifullt å bo i en liten kommune med tanke på trygghet, skole/barnehage, samhold, bygdementaltitet, oversiktlig, fellesskap.
- "Bygdedyret", sett opp mot nysgjerrighet og at man blir fulgt med på, kan like gjerne handle om omsorg og trygghet.
- Alle respondentene bruker naturen aktivt, og natur og mulighetene som ligger her trekkes fram som positivt av alle, f.eks. korte- og lengre turer, jakt og fiske, stolpejakt, julegavetre i Ruskåsen.
- Muligheter for to typer friluftsliv: nærfriluftsliv og hverdagsfriluftsliv.
- Stor by og muligheter for shopping er bare 1,5 timer unna.
- Restaurant og mattilbud er bra.
- Kulturtilbud er ikke viktig i det store bildet, men mangfold av slike er innen rekkevidde om man drar til f.eks. Røros eller Trondheim.
- Leirdueskyting og skyting på bane med løpende elg tilbys i regi av den lokale jeger- og fiskeforeningen.
- Har man interesser og det er et tilbud innenfor det, kan man bli kjent med folk der.
- En god plass å bli kjent med andre på kan være gjennom dugnad, i f.eks. barnehage/skole, idrettslag.

- Tilbudene varierer etter som man er "innenbygds" eller "utenbygds" jeger, bor man i kommunen er det flere muligheter.

Opplevde negative sider:

- I mange jobber, f.eks. lærer, helse- omsorg, jobber man tett på/med mange i bygda, kan bli litt lite anonymt.
- Savn av et fysisk treningstilbud for voksne hvor man kan samles og være aktiv sammen, uten at det er arrangert eller konkurransedrevet.
- Vanskelig å komme inn i miljøet om man ikke har venner/bekjente fra før.

5 Oppsummering og anbefalinger

Følgende kapittel gjør en oppsummering og vurdering av de data som er samlet inn, knyttet til problemstillingen for oppdraget. Først noen kommentarer om spørreundersøkelsen, så om demografi og næringsliv, og til slutt om de intervju som er foretatt i dette prosjektet.

5.1 Oppsummering av innbyggernes meninger

Data fra Distriktscenterets innbyggerundersøkelse er et godt utgangspunkt for å kunne si noe om hva de ulike aldersgruppene i befolkningen anser som viktig. Noe av dette er det mulig for kommunen å påvirke eller bidra til endring og utvikling.

Bolig og bosituasjon

De unge voksne innbyggerne mener i spørreundersøkelsen at det er relativt liten risiko med å kjøpe bolig i Holtålen, men at det er vanskelig å finne den boformen man ønsker. De som har besvart disse spørsmålene har kanskje en intensjon om å bli boende i kommunen, og har i så måte et langsiktig perspektiv på å kjøpe og eie bolig. Personer som ikke har tilhørighet i kommunen, kan tenkes å vurdere risiko på en annen måte.

Priser på brukte eneboliger er i snitt lave (11 260 kr per kvadratmeter), men ikke særlig lavere enn de fleste omkringliggende sammenlignbare kommuner. Røros har imidlertid betraktelig høyere prisnivå. Det er slik sett rimelig å skaffe brukt bolig i Holtålen og vil ikke utgjøre noen økonomisk stor risiko. Å bygge ny bolig koster omtrent det samme som det gjør andre steder, og utgjør følgelig en større økonomisk risiko.

De som svarer på undersøkelsen vil gjerne bo i enebolig eller småbruk, men ikke like mange ønsker å bygge ny bolig selv.

På spørsmål om hvilke bokvaliteter de unge voksne setter pris på, så samsvarer det godt med de kvalitetene som er i kommunene; landlige kvalitetene; turstier, stille og fredelig og grend utenfor sentrum.

De mer urbane kvaliteter blir ikke oppskattet like høyt blant de som har svart.

Svarene om bolig og bomiljø antyder at de som allerede er bosatt i kommunen setter pris på det stedet har å by på. Dersom spørsmålene hadde blitt stilt til personer som potensielt kunne tenkte seg å bosette seg i kommunen er det gjerne en større variasjon i svarene. Dette gir ikke dataene fra distriktscenteret svar på.

Nærmiljø, kultur og oppvekstmiljø

I spørreundersøkelsen er det følgende som unge voksne trekker fram som viktige kvaliteter for sin aldersgruppe:

- Hurtig barnehageopptak
- Kulturskoletilbud
- Rimelig avstand til videregående skole
- Kino
- Bassengtilbud
- Fritidsklubb for ungdom

Alle tilbudene vurderes som ok, med visse forbedringsmuligheter. Bortsett fra avstand til videregående skole er dette tilbud som faller innenfor kommunal sektor.

Det sosiale livet

Spørreundersøkelsen viser at uformelle møteplasser er noe som unge voksne kan ønske seg mer av. De aller fleste oppgir at de har et trygt nettverk og blir invitert med på aktiviteter.

5.2 Næringsliv og demografi

Under normale konjunkturer vil det være sammenfall mellom arbeidsplassutvikling og befolkningsutvikling, i hvert fall hvis vi ser på utviklingen i befolkningen i yrkesaktiv alder. Arbeidsplasser trekker til seg arbeidskraft og innbyggere. Det er også slik at innbyggere representerer både et rekrutteringsgrunnlag og en etterspørsel for bedriftene. Nedgang i antall innbyggere kan gi en negativ effekt på antall arbeidsplasser og/eller næringsutviklingen fordi det kan gi redusert etterspørsel etter varer og tjenester fra både offentlig og privat sektor.

Holtålen skiller seg ikke nevneverdig fra de kommunene vi har sammenlignet med i kapitlet om demografi og næringsutvikling. Støre fødselstall etter krigen gir seg utslag i en større mengde innbyggere rundt 70 år. Dette er i tråd med nasjonal trend. SSBs framskrivninger viser en stabilisering på et innbyggertall på omtrent 1900 innbygger de nærmeste 30 år.

5.3 Oppsummering av intervjuene

Vi summerer opp data fra intervjuene av unge voksne med hensyn på problemstillingen:

Hva er Holtålen sine sterke (positive) og svake (negative) sider sett fra et ungt voksent perspektiv?

Bolig og Bosituasjon

Positive/sterke sider:

- God tilgang til boliger, og billigere å bygge i Holtålen enn i sentrale strøk.
- Mange bygger nye hus.
- Mange får fradelt tomter til husbygging fra familiegårder.

Negative/svake sider:

- Småbruk og nybygg er særlig populære, men relativt dyre.
- Få hytter tilgjengelig for salg og lite attraktive tomter tilgjengelige.
- Flere store tomter med sentral beliggenhet er ønskelig.
- Nybyggerfelt i kommunen har store tomter, men ligger usentralt til.

Arbeid og Arbeidsmuligheter

Positive/sterke sider:

- Flere varierte arbeidstilbud.
- Jobbpendling er mulig til flere nabokommuner. Jobbpendling til Røros er ok, men ikke over år.
- Flere jobbmuligheter med hjemmekontor for yrker som ikke krever obligatorisk oppmøte hver dag.

Negative/svake sider:

- Begrensede yrkesmuligheter.
- Bomvei i Gauldalen diskuteres, vil gjøre jobbpendling dyrere og mindre aktuelt.
- Få jobbmuligheter for utradisjonelle yrker.
- Jobbpendling til Trondheim er for langt.
- Behov for et mangfold av større, solide bedrifter som kan trekke til seg folk.
- Dårlig utbygd kollektivtransport, derfor er mange avhengig av å bruke egen bil i jobbpendling.

Nærmiljø, oppvekstmiljø og kulturtilbud

Positive/sterke sider:

- Naturen, og fritidstilbud knyttet til denne.
- Nærmiljøet beskrives som nært, trygt og godt.
- Inkluderende sosialt miljø.
- Finnes ulike arrangementer i Holtålen og nærmiljøet rundt.
- Finnes fritidstilbud tilpasset et mangfold interesser.
- Kaféen og bygdekino er viktige samlingspunkt.
- Gode kulturtilbud o.l. må aldri tas for gitt, må ha ildsjeler for å opprettholdes og må de brukes for å utvikles.
- Verdifullt å bo i en liten kommune med tanke på trygghet, skole/barnehage, samhold, bygdementaltitet, oversiktlig, fellesskap.
- Gode muligheter for å bedrive nærfriluftsliv og hverdagsfriluftsliv.
- Stor by og muligheter for shopping er bare 1,5 timer unna.
- En god plass å bli kjent med andre på kan være gjennom dugnad, i f.eks. barnehage/skole, idrettslag.
- Naturen er viktig, allsidig bruk, også organiserte tilbud f.eks. ski- og scooterløyper.
- Bra utvalg av restauranter.
- Ungdomsklubb med mye utstyr (f.eks. biljard, PS). Et samlepunkt for mange ungdommer, på det meste opp til 70 ungdommer fra 7. klasse til 20 år (hovedsakelig ungdomsskolen som bruker den).

Negative/svake sider:

- Mindre og færre arrangement i dag enn tidligere
- Behov for flere sosiale møteplasser
- Behov kulturarrangement tilpasset alle aldersgrupper
- Bredbånd er ikke fullt utbygd enda
- I mange jobber, f.eks. lærer, helse- omsorg, jobber man tett på/med mange i bygda, kan bli litt lite anonymt
- Savn av et fysisk treningstilbud for voksne hvor man kan samles og være aktiv sammen, uten at det er arrangert eller konkurransedrevet.
- Vanskelig å komme inn i miljøet om man ikke har venner/bekjente fra før.

Tilbakeflyttingsmotiv:

- Jobbmuligheter
- Boligpriser
- Trygghetsfølelse knyttet til egen oppvekst
- Nærhet til familie
- Kjennskap til nærmiljøet og befolkningen
- Natur og frihet
- Muligheter for barnehageplass

Oppsummert kan vi si at Holtålens sterke sider sett fra et ungt voksenperspektiv er: **rimelig bokommune, med gode arbeidsmuligheter lokalt og pendlermuligheter, et trygt oppvekstmiljø med et variert kulturtilbud og store muligheter for friluftsliv.**

Holtålen svake sider sett fra et ungt voksenperspektiv er: **for få sentrale bo-muligheter, begrensede yrkesmuligheter lokalt og et snevert tilbud av sosiale aktiviteter og møteplasser for aldersgruppa.**

5.4 Hva kan være Holtålenes muligheter og strategier for økt attraktivitet for unge voksne

Å beholde innbyggere og rekruttere tilflyttere, og øke attraktiviteten som bostedskommune kan være tre sider av samme sak. Vi foreslår følgende tilnærminger til dette.

5.4.1 Attraktivitetsstrategi

En kommune kan forfølge to hovedstrategier – arbeidsplassakkvisisjon eller bostedsakkvisisjon, der førstnevnte går på å promotere attraktive arbeidsplasser i kommunen gjennom aktiv og selektiv næringsutvikling som skaper arbeidsplasser, mens den andre akkvisisjonsstrategien går på å markedsføre og promotere kommunen som en attraktiv *bo-kommune* for mennesker dersom alternative kommuner med attraktive arbeidsplasser er innenfor akseptbar pendlingsavstand. Da legger kommunen til rette for f. eks gode og attraktive boområder med billige tomter. Dette kombineres med god tilgang på og et mangfold av privat og offentlig tjenesteyting, som kombineres med nærmiljømessige fortrinn og flott natur med muligheter og fasiliteter for å dyrke et allsidig friluftsliv. Dette arbeidet har gitt et lite grunnlag for å se på Holtålen som attraktiv bo-kommune, men de strategiske valgene må kommunen selv stå for.

5.4.2 Nye muligheter med nye arbeidsformer

God digital infrastruktur gjør det mulig å utvide og styrke integrasjonen i bo- og arbeidsmarkedene, og fleksible arbeidstidsordninger med økt bruk av hjemmekontor kan gjøre pendlingsområdene større (KS:2021, NOU 2020:15). Covid-19 pandemien har også bidratt til videreutvikling av digitale arbeids- og kommunikasjonsformer og økt grad av fjernarbeid og hjemmekontor i distriktene.

I kjølvannet av utviklingen har nye praksiser og steder for arbeid utenfor hjemmet og arbeidsplassen akselerert (Mariotti et al., 2022). Hvor arbeid utføres kan differensieres gjennom begrepene «first place» (hjemmekontor), «second place» (arbeidsplassen) og «third place» (andre steder). First place og third place betegner stedsfleksible arbeidsplassløsninger hvor arbeidstakere gis muligheten til å utføre deler av sitt arbeid gjennom fjernarbeid. Arbeidstakere kan dermed utføre arbeidsoppgaver fra der det passer den enkelte. "Third place" betegner delte arbeidsfellesskap som gir tilgang til teknologi, sosialt fellesskap, reduserte kostnader for arbeidsgiver, forbedret jobb-tilfredshet og velferd, bedre kunnskapsproduksjon og deling, samt mulig økt inntjening for den som jobber der (Mariotti et al., 2022). Mangfoldet av fysiske og virtuelle lokaliteter for "third place" arbeid har skutt fart. I Trøndelag har vi eksempler på dette i Trondheim sentrum, men også på Stokkøya i Åfjord.

Holtålen er en utpreget pendlerkommune ifølge statistikken. Intervjuene peker på mangel på arbeidsplasser for enkelte utradisjonelle yrker, og at pendlerdistansen til Trondheim er for lang. Pendleravstand til Røros kan også være for lang over tid. Gitt disse forutsetningene kan det være et mulig tiltak å prøve ut et Coworking Space – en "third place", hvor ansatte som ellers ville pendlet eller benyttet hjemmekontor kan benytte som arbeidssted.

5.4.3 Bolig

Spørreundersøkelsen viser at aldersgruppen godt kan tenke seg å bo i enebolig eller småbruk. I intervjuene antydes det at det so mer tilgjengelig av tomter ligger for perifert til. Her har kommunen mulighet til å påvirke utbygging med arealdelen av kommunens samfunnsplan, samt ha dialog med potensielle utbyggere for å kunne tilby boliger som målgruppen etterspør.

Kilder og referanser

Statistikkbanken hos SSB: <https://www.ssb.no/statbank/>

Trøndelag i tall: <https://trondelagital.no/>

Distriktssenterets spørreundersøkelse – egen oversendelse

KS (2021). Muligheter i møte med kommunal- og distriktsministeren. Lastet ned 2.10.2022. <https://www.ks.no/om-ks/hva-gjor-vi/faste-moter-med-regjeringen/konsultasjonsmoter-2021/muligheter-i-mote-med-kommunalministeren/>

NOU 2020:15. Det handler om Norge – Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene.

Mariotti, Di Marino, & Bednar (eds) (2022). The COVID-19 Pandemic and the Future of Working Spaces, 256.. Routledge <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/58022/1/9781000684537.pdf#page=283>